

MarketResponse
Data ▶ Insights ▶ Consultancy

PUBLIEKSMONITOR WATERPEIL

2020 | Integrale herhaalmeting

leer **ons water** kennen

Leonor Hogerheijde
Machiel van de Poll
Petra Immerzeel

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN	8
1. WATERBEWUSTZIJN IN HET ALGEMEEN	10
2. KLIMAATVERANDERING	18
3. WATERVEILIGHEID	23
4. WATERWERK.....	34
5. WATEROVERLAST.....	39
6. WATERTEKORT	50
7. WATERKWALITEIT	57

INLEIDING

WATERBEWUSTZIJN OP PEIL?

Als het om water gaat, is niets vanzelfsprekend. Nederland is goed beschermd, maar blijft kwetsbaar en klimaatverandering zorgt voor andere uitdagingen voor waterbeheer. De watersector levert al sinds jaar en dag uitstekend werk: op het gebied van waterveiligheid is Nederland maatgevend in de wereld en de kwaliteit van ons kraanwater is hoogstaand. Daar zit een keerzijde aan. Verantwoordelijke overheden hebben het waterbeheer zo goed aangepakt, dat de meeste mensen in Nederland denken dat het vanzelf gaat. Maar veel Nederlanders beseffen ook dat het een blijvende noodzaak is hier aan te werken.

WATERPEIL BIEDT INZICHT IN (ONTWIKKELINGEN) IN HET WATERBEWUSTZIJN

Om te kunnen zorgen dat het waterbewustzijn op peil blijft is een gedegen inzicht in het waterbewustzijn en de ontwikkelingen daarvan essentieel. Waterpeil is een publieksmonitor waarmee de ontwikkeling van het waterbewustzijn van Nederlanders in kaart wordt gebracht. Waterpeil maakt inzichtelijk of de gekozen uitgangspunten van Ons Water aansluiten op de behoeften en voorkeuren van het publiek. Elke meting geeft inzicht in de centrale vraag: Wat is de uitgangspositie rondom waterbewustzijn en hoe ontwikkelt deze zich in de tijd? Hieraan liggen diverse vragen ten grondslag.

KLIMAATVERANDERING

In hoeverre is het besef aanwezig dat effecten van klimaatverandering een reële bedreiging vormen voor het hebben en houden van waterveiligheid, voldoende en schoon zoetwater in Nederland? Beseffen Nederlanders dat het werk hieraan nooit af is en continue investeringen met zich meebrengt?

WATERVEILIGHEID

In hoeverre voelen Nederlanders zich goed beschermd tegen overstromingen vanuit zee of de grote rivieren? Maken zij zich zorgen over een grote overstroming in hun eigen woonregio en zijn ze zich bewust van mogelijke gevolgen? Wat zouden ze doen bij een overstromingsdreiging in hun woonregio?

WATERWERK

In hoeverre zijn de overheidsinspanningen om te zorgen voor waterveiligheid, schoon en voldoende zoet water zichtbaar? En in welke mate doet de overheid in de ogen van het publiek de goede dingen, en doen ze die ook goed?

WATEROVERLAST

In hoeverre maken Nederlanders zich zorgen over een toename van extreme regenbuien en wateroverlast? Wat is hun eigen ervaring hiermee en welke handelings-perspectieven

WATERTEKORT

In hoeverre maken Nederlanders zich zorgen over het optreden van droogte en watertekort? Wat zijn hun eigen ervaringen en welke handelings-perspectieven kennen en nemen zij? Hebben zij zicht op de overheidsinspanningen ter voorkoming van wateroverlast en -tekort?

WATERKWALITEIT

Wat weten en vinden Nederlanders eigenlijk van de waterkwaliteit in Nederland? Zijn zij zich bewust van bedreigingen van de waterkwaliteit en de moeite die het kost om het water schoon te maken en te houden?

WATERPEIL IS EEN INITIATIEF VAN “ONS WATER”

De opzet van elke meting vindt plaats in nauwe afstemming met alle partners van Ons Water, te weten: het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de Unie van Waterschappen, Rijkswaterstaat, VNG, IPO, Vewin, Waterschappen, provincies, gemeenten en drinkwaterbedrijven. Het onderzoek wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau MarketResponse (voorheen: SAMR).

Waterpeil loopt sinds 2015 en bestond initieel uit twee deelonderzoeken. Beide bestaan uit een vaste kern waarin het algemeen waterbewustzijn, klimaatverandering en informatiebehoefte aan bod komen. Daarnaast heeft elke meting een eigen focus op specifieke waterthema's, die een onderdeel vormen van het algemeen waterbewustzijn. In het najaar van 2015 (het begin van het stormseizoen) vond de nulmeting meting plaats met als centraal thema 'Waterveiligheid'. In de zomer van 2016 (aan het einde van het stormseizoen) vond de nulmeting plaats met als centraal thema 'Water in en om het huis', met de focus op schoon (waterkwaliteit) en voldoende water (wateroverlast, watertekort).

Waterpeil wordt twee- of driejaarlijks herhaald; een hogere frequentie is niet zinvol omdat waterbewustzijn een fenomeen is dat niet snel verandering laat zien. In tussenliggende jaren kan een verdiepend onderzoek plaatsvinden qua thema, doelgroep en/of gebied. In 2017 is via een omvangrijk verdiepend onderzoek een BSR™ leefstijlsegmentatie voor het domein Klimaat- en waterbewustzijn ontwikkeld en uitgewerkt in een praktische communicatietoolkit met regionale GIS-leefstijlgebiedskaarten. Via het online platform onswaterleefstijlvinder.nl kunnen de waterbeherende overheden gebruik maken van deze inzichten om mensen te verleiden zelf een bijdrage te leveren via klimaat- en waterbewust gedrag.

In het voorjaar van 2018 vond de eerste herhaalmeting c.q. een-meting van Waterpeil plaats. Daarbij is ervoor gekozen om de twee themametingen in te dikken en samen te voegen tot één integrale meting. Het eerdere argument om de metingen op te splitsen en qua thematiek aan te laten sluiten op de seizoenen bleek namelijk minder relevant. Door klimaatverandering komen de extremen in het weer het jaar rond voor waardoor bepaalde weersomstandigheden zoals hoosbuien niet langer zijn voorbehouden aan het najaar. Oftewel "Water op straat hoort bij het nieuwe klimaat". Via de integrale herhaalmetingen van Waterpeil ontstaat geleidelijk aan een helder beeld van het waterbewustzijn van Nederlanders en trends daarin. Hiermee geven we een cijfermatig onderbouwd, actueel inzicht in het huidige waterbewustzijn en risicobewustzijn en factoren die daarmee samenhangen. In najaar 2018 is tevens een herhaalmeting uitgevoerd ten aanzien van watertekort vanwege de langdurige droogteperiode dat jaar.

In het voorjaar van 2020 is de twee-meting van Waterpeil uitgevoerd. Daarbij is uitgegaan van het onderzoek uit 2018 en de opzet zo veel mogelijk gelijk gehouden voor optimale vergelijkbaarheid en het volgen van ontwikkelingen. Kleine aanpassingen zijn gedaan in de vragenlijst, waar relevant is dit vermeld in het rapport. Het veldwerk is uitgevoerd ten tijde van de Corona-crisis (het COVID19 virus). Deze situatie kan enige invloed hebben op de houding van de Nederlandse bevolking. Omdat er geen directe relatie is tussen Waterpeil en COVID19 en we in een nieuwe realiteit leven, is deze editie van Waterpeil uitgevoerd zoals voorgaande keren. Wel is besloten het onderzoek pas te starten enkele weken na het ontstaan van de corona crisis, om het piekmoment van maatschappelijke onrust rondom het virus te vermijden.

DIT RAPPORT DOET VERSLAG VAN DE INTEGRALE TWEE-METING VAN WATERPEIL

In dit rapport beschrijven we de resultaten van de twee-meting van Waterpeil. De enquêtegegevens voor de nulmeting zijn verzameld van 8 april tot en met 6 mei onder een representatieve netto steekproef uit het algemeen Nederlands publiek van 18+ van 2.201 personen. Deze steekproef bestaat

uit twee deelsteekproeven: een representatieve steekproef onder 1.736 inwoners van de verschillende evacuatiegebieden (meer uitleg in volgende paragraaf) en een representatieve steekproef onder 465 inwoners van niet- evacuatiegebieden.

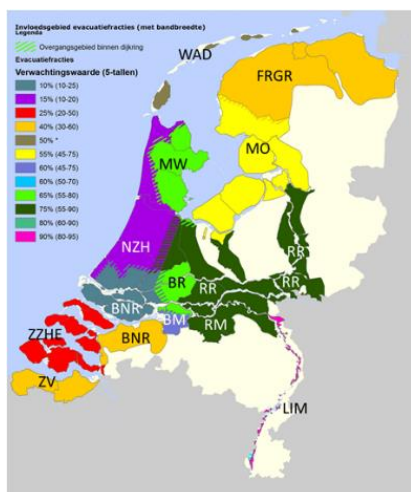
Het veldwerk vond online plaats via het panel van Dynata (voorheen: SSI), dat ook het streekproefkader vormde van de vorige metingen. Omdat bewoners van de Waddeneilanden onvoldoende vertegenwoordigd zijn in online panels hebben we hen telefonisch uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek, waarbij bewoners online mee konden doen (in 2018 hadden zij ook de keuze voor een schriftelijke vragenlijst).

EVACUATIEGEBIEDEN

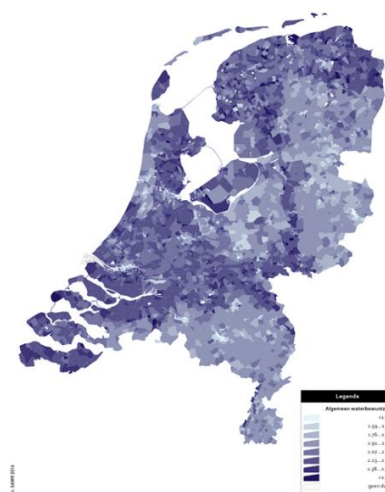
In deze Waterpeil is een representatieve steekproef van twee groepen bevraagd: bewoners van gebieden die wel versus niet blootgesteld staan aan overstromingsrisico's (dijkkringgebieden).

Eerder onderzoek (zie figuur 2, ontleend aan Rapportage Waterpeil 2015, verdiepende analyses) heeft aangetoond dat de beleving van waterveiligheid grote regionale en lokale verschillen kent en in sommige gevallen zelfs verschilt op straatniveau. De nabijheid van water (de zee of grote rivieren) bleek bepalend voor gevoelens van veiligheid en de perceptie van overlast. Bovendien kunnen de overstromingsdreiging en de evacuatiemogelijkheden verschillen per regio. Er wordt dan een onderscheid gemaakt tussen een tiental gebieden. Deze gebieden, vanaf nu 'evacuatiegebieden' genoemd zijn gebaseerd op een kaart met evacuatiefracties.

Figuur 1. Kaart evacuatiegebieden

Figuur 2. Kaart waterbewustzijn Nederland (2015)

LEESWIJZER

In dit rapport gaan we in op eventuele significante verschillen in de tijd (tussen metingen) op geaggregeerd niveau, dat wil zeggen op het niveau van het algemeen Nederlands publiek van 18+. Dit omvat de inwoners van evacuatiegebieden en niet- evacuatiegebieden.

Daar waar er significante verschillen bestaan tussen inwoners van evacuatiegebieden en inwoners buiten de evacuatiegebieden vermelden we dat in de tekst. In de tabellen in dit rapport zijn significante verschillen met kleuren weergegeven, waarbij 2020 wordt vergeleken met voorgaande edities (en die edities niet onderling).

Tevens wordt in het rapport specifiek gekeken naar het verschil tussen personen die in het afgelopen jaar geïnformeerd zijn over waterwerkzaamheden of -projecten in hun regio. In het algemeen zijn dat vaker oudere mannen, woonachtig in het westen van Nederland, en zij hebben vaker de waterleefstijl gekenmerkt als 'actief betrokkenen' (ook wel: lime, uitleg over de waterleefstijlen is terug te vinden op onswaterleefstijlvinder.nl). Deze groep heeft bovengemiddelde interesse in klimaatverandering en waterbeheer en zal zich er enerzijds actiever in verdiepen dan anderen. Anderzijds zal communicatie vanuit de diverse stakeholders van waterprojecten eerder door hen worden opgepikt, vanwege hun interesse.

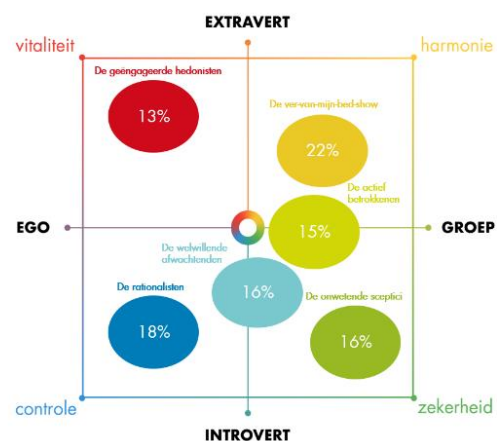
Tabel 1 Profiel wel versus niet-geïnformeerden

	Wel geïnformeerd Vaker:	Niet geïnformeerd Vaker:
Geslacht	Man	Vrouw
Leeftijd	50 t/m 64, 65+	18 t/m 34, 35 t/m 49
Regio	West	Drie grote steden, oost
Leefstijl	Lime	Groen
Evacuatiegebied	Geen verschil	Geen verschil
Opleiding	Geen verschil	Geen verschil

Omwille van de leesbaarheid verwijzen we voor significante verschillen tussen andere relevante subgroepen (zoals mannen en vrouwen, lager en hoger opgeleiden, jongeren en ouderen, de evacuatiegebieden onderling) binnen het algemeen Nederlands publiek naar de uitgebreide tabellensets die als separate bijlagen bij dit rapport komen.

In dit rapport wordt middels enkele 'Peil per waterleefstijl' kaders inzichtelijk gemaakt hoe de BSR™ Klimaat- en waterbewustzijnsleefstijlen van elkaar verschillen voor een aantal onderwerpen. Dit heeft niet tot doel volledig te zijn, maar dit dient voor extra begrip en ter verdieping van de resultaten op geaggregeerd niveau. Het geaggregeerde niveau bestaat immers uit subgroepen met een andere leefstijl en vraagt een gedifferentieerde communicatiestrategie. Voor meer informatie over de water leefstijlen verwijzen we naar onswaterleefstijlvinder.nl.

Figuur 3. BSR™ Klimaat- en waterbewustzijnsleefstijlen

VERGELIJKBAARHEID IN DE TIJD

Bij de vergelijkbaarheid van het onderzoek in de tijd is het van belang het volgende in ogenschouw te nemen:

Vragenlijst

Om de vragenlijst qua invulduur behapbaar te houden voor de respondenten en een evenwichtige respons te realiseren is in de vragenlijst een selectie gemaakt van de meest relevante en bruikbare waterpeil-vragen uit de beide nulmetingen (uit 2015 en 2016) en uit het verdiepende Waterpeil onderzoek uit 2017. Dit betekent dat een aantal eerder gerapporteerde vragen niet in dit rapport

terugkomt. Daarnaast is een aantal kleine aanpassingen gedaan aan sommige vragen. In de meeste gevallen is een vergelijking in de tijd daarbij goed mogelijk. Daar waar dat niet het geval is, staat dit aangegeven in de tekst.

Weging

De in dit rapport weergegeven resultaten van de nulmetingen kunnen af en toe enigszins verschillen van diezelfde resultaten weergegeven in de rapportages van de nulmetingen. Het gaat dan om zeer kleine verschillen die het resultaat zijn van een geavanceerdere weging. Deze weging is conform de 2018 weging waarbij, omwille van een zuivere vergelijking in de tijd, ook met terugwerkende kracht toegepast op de data van de nulmetingen.

Seizoensinvloeden

Weersomstandigheden kunnen van invloed zijn op sommige resultaten van Waterpeil. Denk bijvoorbeeld aan hoosbuien die het probleembesef, de kennis en de gedragsintentie rondom wateroverlast kunnen beïnvloeden omdat mensen er dan uit eerste hand mee te maken kunnen krijgen en er in de media-aandacht wordt besteed aan oorzaken, zichtbare gevolgen en handelingsperspectieven.

Vermeldenswaardig zijn:

2016	2018	2020
In de periode voorafgaand aan en tijdens het veldwerk regelmatig sprake van (ernstige) wateroverlast in delen van Nederland en in West-Europa. Het KNMI heeft meermaals code geel of oranje voor extreem weer afgegeven.	Relatief kort voor de meting vond een belangrijke gebeurtenis op het gebied van waterveiligheid plaats om een krachtige westerstorm het hoofd te bieden waarbij meerdere keringen zijn gesloten, wat veel media-aandacht kreeg.	In de voorgaande zomers heeft Nederland te maken gehad met lange aaneengesloten periodes van droogte. In 2020 verschenen vanaf 3 april reeds nieuwsberichten dat droogte op de loer ligt en vanaf 15 april publiceerden diverse media de oproep van een aantal drinkwaterbedrijven om zuinig met water om te gaan als gevolg van droogte.

Daarnaast is het goed te realiseren dat er vanuit verschillende organisaties media-aandacht is geweest voor klimaatverandering en de gevolgen daarvan, alsook de herdenking van de watersnoodramp en de evacuatie van het Rivierengebied in 1995.

Afbeelding 4. Nieuwsbericht AD.nl over watertekort door droogte 2020

▲ Akkers zijn nu alweer droog, wat soms tot stofluchten leidt. © Archief

Van kletsnat naar kurkdroog: waarom er nu alweer droogte en watertekort dreigt

Door een extreem natte winter waren de grondwaterstanden na twee droge jaren eindelijk weer op peil. Anderhalve maand later is de situatie compleet anders en dreigen droogte en watertekort. Hoe kan dat?

Paolo Laconi 27-04-20, 10:48 Laatste update: 11:11

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

ALGEMENE BESCHOUWING

Dit onderzoek over waterbewustzijn dient geplaatst te worden in de bredere context van het klimaat. Uit de resultaten blijkt dat het bestaan van klimaatverandering niet ter discussie staat. Het besef van klimaatverandering is groot én het wordt als serieus probleem ervaren. De meest verwachte gevolgen zijn grote kans op extreme regenbuien, een stijging van de zeespiegel en schade aan de natuur als gevolg van droogte. De valkuil is echter dat Nederlanders een positief beeld hebben van waterbeheer in Nederland, waardoor er een bepaalde vanzelfsprekendheid uitgaat van zowel zoetwater beschikbaarheid, waterveiligheid en waterkwaliteit. Communicatie zou zich derhalve het beste richten op het bieden van handelingsperspectief hoe om te gaan met de gevolgen van klimaatverandering, rekening houdend met de uiteenlopende houding en voorkeur van de verschillende water leefstijlen. Bijvoorbeeld hoe om te gaan met het 'nieuwe' risico van bosbranden en waterschaarste door droogte. Belangrijk daarbij is om aan te sluiten bij de belevingswereld van mensen 'per seizoen'. Zo vraagt droogte in het voorjaar om andere maatregelen vragen dan wateroverlast in het najaar. Daarnaast is het van belang om de informatiebenadering op regionaal niveau in te steken. De diverse regio's in Nederland zijn zodanig verschillend dat één landelijke boodschap veelal niet afdoende is.

WATERVEILIGHEID

Waterveiligheid is in toenemende mate een relevant thema met een reëler ingeschatte kans op een overstroming. Men verwacht een grote rol van de overheid, zowel in bescherming als bij het daadwerkelijk optreden van een overstroming. Ook lijkt men een groter besef te hebben van het eigen handelingsperspectief; meer mensen bereiden zich voor op een overstroming of zijn dat van plan. Er lijkt daarbij zowel een onder- als overschatting te zijn van het risico voor de eigen woning, waarbij burgers (hetzij in mindere mate dan voorheen) aangeven dat de overheid hen beter kan informeren hierover. Dit vraagt een regionale benadering, wellicht zelfs op wijk of straatniveau om burgers hier beter inzicht in te geven én om activatie om de intentie tot voorbereiding om te zetten in daden (bijv. noodpakket, afspraken met sociale omgeving).

WATERWERK

De bekendheid met waterwerk in de regio is beperkt. Dat neemt niet weg dat het vertrouwen in de inspanningen vanuit de overheid groot is en waterkwaliteit en waterveiligheid een vanzelfsprekendheid is. Er is een duidelijke verbetering te zien in de mate waarin inwoners positief zijn over de informatie van de overheid over waterwerkzaamheden en -projecten in de regio. Toch bestaat hier de potentie om de informatievoorziening en met name draagvlak te verbeteren, omdat een deel van de mensen aangeeft waterwerkzaamheden overbodig te vinden. Regionale dagbladen en huis-aan-huis-kranten en 'het ter plekke zien' van waterwerkzaamheden dragen het meest bij aan de bekendheid van waterwerkzaamheden en -projecten.

WATEROVERLAST

De meest verwachte gevolgen van klimaatverandering worden gezien in een grotere kans op extreme regenbuien en een stijging van de zeespiegel. Het aantal mensen dat uit eigen hand ervaring heeft met wateroverlast blijft stabiel, namelijk twee derde van de Nederlanders. Dit is een substantieel deel van de Nederlandse bevolking. Hoewel het kennisniveau van de Nederlanders over regenwateroverlast op een hoog niveau ligt, is de inhoudelijke bekendheid met preventieve maatregelen vanuit de overheid tegen

regenwateroverlast nog steeds beperkt. Voor het gedrag maakt dit niet per se uit, omdat meer mensen maatregelen hebben getroffen (of dit van plan zijn) om zelf regenwateroverlast te voorkomen. Mensen hebben vooral de tuin vergroend of maatregelen genomen om zelf regenwater op te vangen rond het huis. Toch ligt het gemiddeld aantal maatregelen dat genomen is erg laag. Een combinatie van informatie en activatie lijkt hier op zijn plaats te zijn.

WATERTEKORT

Na de droge zomers in voorgaande jaren geven meer burgers aan te maken hebben gehad met de gevolgen van zoetwatertekort. De meerderheid heeft deze gevolgen ervaren in de vorm van gele grasvelden, tijdelijk geen stroom meer hebben en het droogvallen van normaal met water gevulde sloten. In lijn daarmee stijgt het kennisniveau over de beschikbaarheid van zoetwater. Met name aangaande klimaatverandering en natuurschade door droogte zijn mensen zich meer bewust. Als het gaat om eigen gedrag om water te besparen, zien we een zeer lichte stijging. Dit lijkt voornamelijk te komen doordat meer mensen aangeven korter te douchen en minder in bad gaan. De stijging in het kennisniveau lijkt groter dan de stijging in maatregelen die mensen zelf treffen. Inzet op activatie van burgers en het eigen handelingsperspectief is in dit opzicht verstandig. Aangezien het type gevolgen van watertekort kan verschillen per regio, is het goed om regionaal in te zetten.

WATERKWALITEIT

In algemene zin is de waardering van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater gelijk gebleven ten opzichte van eerdere metingen. Desondanks geeft een licht toenemend aantal personen aan dat zij de indruk hebben dat de kwaliteit van het drinkwater achteruit is gegaan. Beeldvorming en realiteit lijken elkaar hier te ontlopen. Inwoners buiten evacuatiegebieden denken vaker dat de kwaliteit is verbeterd, dan inwoners van evacuatiegebieden. Het merendeel van de Nederlanders toont zich in kennis en gedrag bewust van stoffen die via het riool het oppervlakte- en/of grondwater vervuilen. Wat sterker gecommuniceerd kan worden naar het publiek, zijn alternatieven voor het gebruik van chemische (schoonmaak) middelen. Hoewel veel mensen weten dat deze stoffen schadelijk zijn, gebruikt een meerderheid deze alsnog. Daarnaast kan de kennis versterkt worden dat ook een alledaagse emmer sop schadelijk is (wat samenhangt met hiervoor genoemde). Een minderheid weet dat dit vervuilend is, ruim drie kwart doet dit zelf.

AFSLUITEND

In algemene zin laten de bevindingen zien dat het bewustzijn van de urgente thema's op peil blijft en zelfs wat toeneemt onder het Nederlands publiek. Hoewel maatschappelijke en weersomstandigheden meespelen bij de urgentie-ervaring, betekent bewustzijn niet automatisch een verandering in gedrag. Dit rapport toont in meer detail welk gedrag bij welke thema's gestimuleerd kan worden, waarbij regionale verschillen in acht moeten worden genomen.

1. WATERBEWUSTZIJN IN HET ALGEMEEN

KERNPUNTEN

- Klimaatverandering wordt een urgenter thema voor de Nederlandse bevolking.
- Concrete gevolgen van klimaatverandering voor waterveiligheid leiden veel minder tot zorgen, vooral het risico van droogte wordt erkend.
- Nederlanders hebben een positief beeld van waterbeheer in Nederland.
- Groot vertrouwen in waterveiligheid dat op peil moet blijven door blijvend te investeren.
- Het draagvlak voor het tegengaan van wateroverlast door regenbuien loopt wat terug, maar kan nog rekenen op een meerderheid.
- Schoon drinkwater is een vanzelfsprekendheid, maar probleembesef ten aanzien van voldoende zoetwater neemt toe.

“Hopelijk kunnen wij de problemen aan als die gaan ontstaan door de klimaatverandering.”

Een respondent in het onderzoek, als reactie op de vraag “Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op?”.

KLIMAATVERANDERING WORDT EEN URGENTER THEMA VOOR DE NEDERLANDSE BEVOLKING

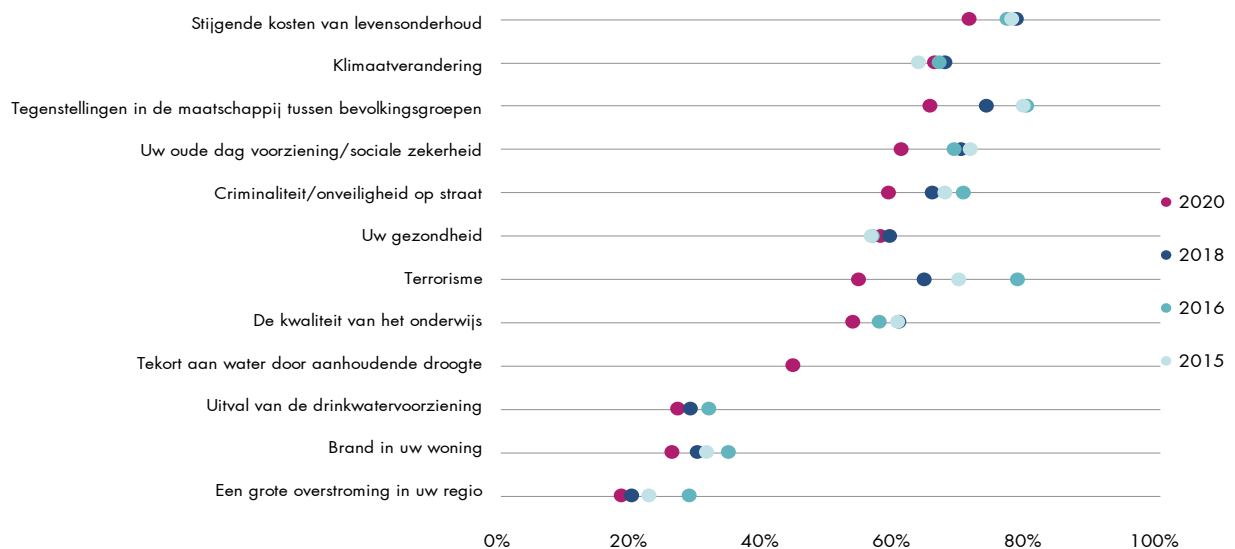
Om inzicht te krijgen in de urgentie van de thema's klimaatverandering, waterveiligheid, beschikbaarheid van de zoetwatervoorziening en watertekort ten opzichte van andere maatschappelijke thema's hebben we mensen gevraagd aan te geven in hoeverre zij zich zorgen maken over een aantal gebeurtenissen, ongemakken en risico's.

In algemene zin blijkt dat veel maatschappelijke thema's de afgelopen twee jaar minder urgent worden. Voor zeven van de elf thema's geldt dat het aantal personen dat zich hierover veel of enigszins zorgen maakt significant is afgenomen ten opzichte van 2018 en ook ten opzichte van de jaren daarvoor. Daarbij dient gerealiseerd te worden dat het onderzoek Waterpeil is uitgevoerd in april en mei 2020 ten tijde van de Corona-crisis. Dit is een mogelijke verklaring dat andere maatschappelijke thema's minder urgent worden.

Specifiek voor het maatschappelijk thema gezondheid is het aantal personen dat zich zorgen maakt (58%) stabiel vergeleken met 2018 (60%), te midden van andere maatschappelijke thema's die afnemen in hun urgentie. Waarbij het in deze stelling specifiek gaat om de eigen gezondheid, en niet die van de algemene gezondheid of het gezondheidstelsel in Nederland dat in deze periode voor de meeste Nederlanders feitelijk meer onder druk stond dan de eigen gezondheid. Nederlanders die tot een risicogroep behoren maakten zich voorheen vermoedelijk reeds vaker zorgen over hun gezondheid, waardoor gezondheid als maatschappelijk thema stabiel is.

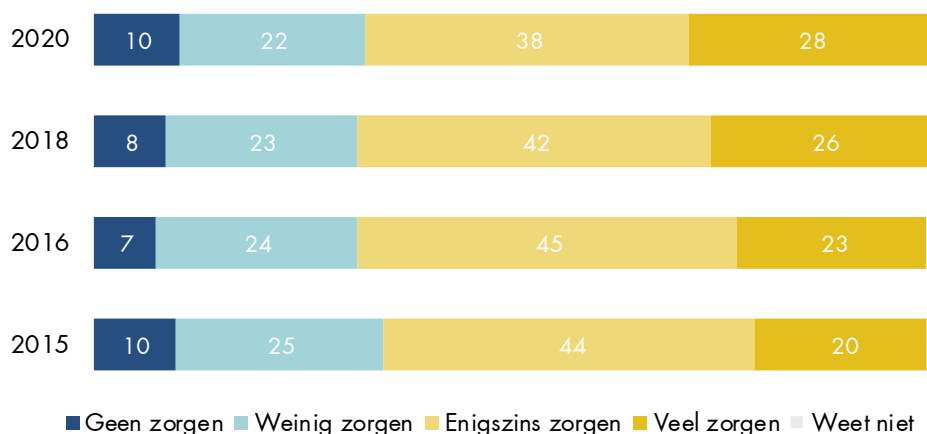
Opvallend is dat de water gerelateerde thema's een stabiel beeld laten zien. In relatieve zin – vergeleken met de andere maatschappelijke thema's – worden deze thema's daarmee meer urgent voor het Nederlands publiek.

Figuur 1.1 Maatschappelijke zorgen (veel zorgen of enigszins zorgen)

Het thema klimaatverandering, in algemene zin, speelt een leidende rol als maatschappelijk thema. Dit is afgelopen jaar ook duidelijk tot uiting gekomen in bijvoorbeeld de diverse demonstraties naar aanleiding van de stikstofmaatregelen van de overheid, met zowel protest door boeren als betogingen voor een ambitieuzere aanpak tegen klimaatverandering. Vergelijkbaar met 2018 maakt circa twee derde van de bevolking zich zorgen over klimaatverandering. Binnen de groep die zich zorgen maakt over klimaatverandering geeft bovendien een groter aandeel aan 'veel zorgen' te hebben (28%) in vergelijking met voorgaande jaren (20% in 2015).

Figuur 1.2 Maatschappelijke zorgen: trend klimaatverandering

Vraag: In hoeverre maakt u zich weleens zorgen over de volgende gebeurtenissen, ongemakken en risico's? Klimaatverandering

Basis: alle respondenten

Met de stabiele score komt het onderwerp hoger op de publieke agenda vergeleken met andere thema's dan voorheen. Het is in 2020 na 'stijgende kosten van levensonderhoud' het meest genoemde maatschappelijke onderwerp waarover men zich zorgen maakt, terwijl het in 2016 nog de zesde positie innam en in 2018 de vierde positie als thema waarover Nederlanders zich zorgen maken. Ten opzichte van die periodes zorgt klimaatverandering nu voor meer zorgen dan 'tegenstellingen in de maatschappij tussen bevolkingsgroepen' en 'de oude dag voorziening / sociale zekerheid' (was in 2018 relevanter dan klimaatverandering) en 'criminaliteit en terrorisme' (was in 2016 relevanter dan klimaatverandering).

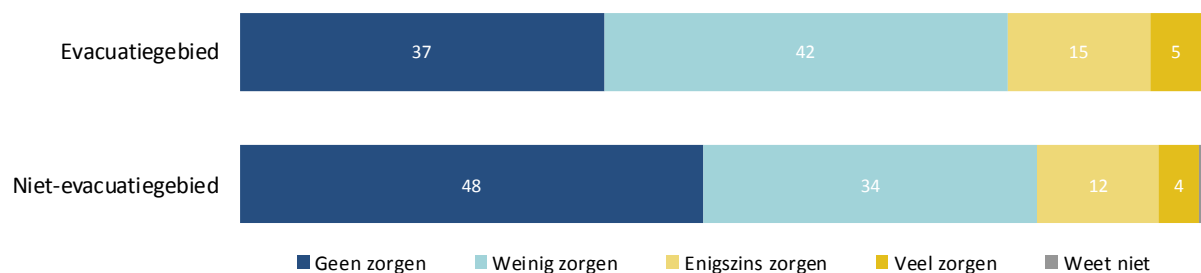
CONCRETE GEVOLGEN VAN KLIMAATVERANDERING VOOR WATERVEILIGHEID LEIDEN VEEL MINDER TOT ZORGEN, VOORAL HET RISICO VAN DROOGTE WORDT ERKEND

Hoewel gerelateerd aan klimaatverandering, zijn de andere water-gerelateerde thema's in absolute zin een stuk minder urgent voor de Nederlandse bevolking. De groep die zich hierover geen of weinig zorgen maakt is groter dan de groep die zich hierover enigszins of veel zorgen maakt.

Tekort aan water als gevolg van droogte wordt daarbij meest herkend als zorgwekkend (45% maakt zich hierover veel of enigszins zorgen). De daadwerkelijke confrontatie daarmee in de afgelopen zomers die gekenmerkt werden door droogte heeft ongetwijfeld voor enig besef gezorgd, meer dan voorheen, zoals in hoofdstuk 6 verder wordt toegelicht. Maar de resultaten laten ook zien dat het niet voor iedereen geldt (54% maakt zich geen of weinig zorgen). Hetzij omdat men er niet bewust van is, dan wel omdat men zich er geen zorgen om maakt omdat de gevolgen hen persoonlijk niet raken. Zo maken inwoners in de evacuatiegebieden zich – met ogenschijnlijk meer water in hun omgeving – hier wat vaker geen of weinig zorgen om (55%) dan inwoners buiten de evacuatiegebieden (50%).

Een minderheid maakt zich vervolgens zorgen over uitval van de drinkwatervoorziening (28%) of een grote overstroming in hun regio (19%). Gebeurtenissen waar we lang niet mee zijn geconfronteerd en het gepercipieerd risico beperkt is. De afgelopen jaren nemen de zorgen hierover langzaam af. Met name buiten de evacuatiegebieden zijn de zorgen over een overstroming beperkt. Bijna de helft (48%) van de inwoners in die gebieden maakt zich hierover geen zorgen, maar ook in de evacuatiegebieden maken bijna vier op de 10 inwoners zich geen zorgen over een overstroming in hun regio.

Figuur 1.3 Maatschappelijke zorgen: grote overstroming – uitsplitsing naar gebied

Vraag: In hoeverre maakt u zich weleens zorgen over de volgende gebeurtenissen, ongemakken en risico's? – Een grote overstroming in uw regio

Basis: alle respondenten

NEDERLANDERS HEBBEN EEN POSITIEF BEELD VAN WATERBEHEER IN NEDERLAND

Gevraagd naar het beeld en de associaties ten aanzien van het waterbeheer en watermanagement in Nederland ontstaat een zeer positief beeld. Nederlanders achten het in de eerste plaats belangrijk en noodzakelijk. Daarnaast is de verwachting ten aanzien van de kwaliteit hoog en beschouwt men het als deskundig, goed op orde, veilig en vertrouwen. Het beeld verschilt niet noemenswaardig tussen inwoners van evacuatiegebieden en inwoners daarbuiten. Personen die iets vernomen hebben van waterwerk in hun regio zijn wat positiever en beschouwen het vooral vaker als toekomstbestendig (32%) dan niet-geïnformeerden (19%).

Kader *Burgers in hun eigen woorden over waterbeheer in Nederland*

Belangrijk

"Hoe lang gaat dit nog goed, nu maatregelen nemen voor de toekomst."

Deskundig

"Nederland loopt voorop met het waterbeheer. De kennis is aanwezig. Maar ik maak me wel zorgen over de zeespiegelstijging."

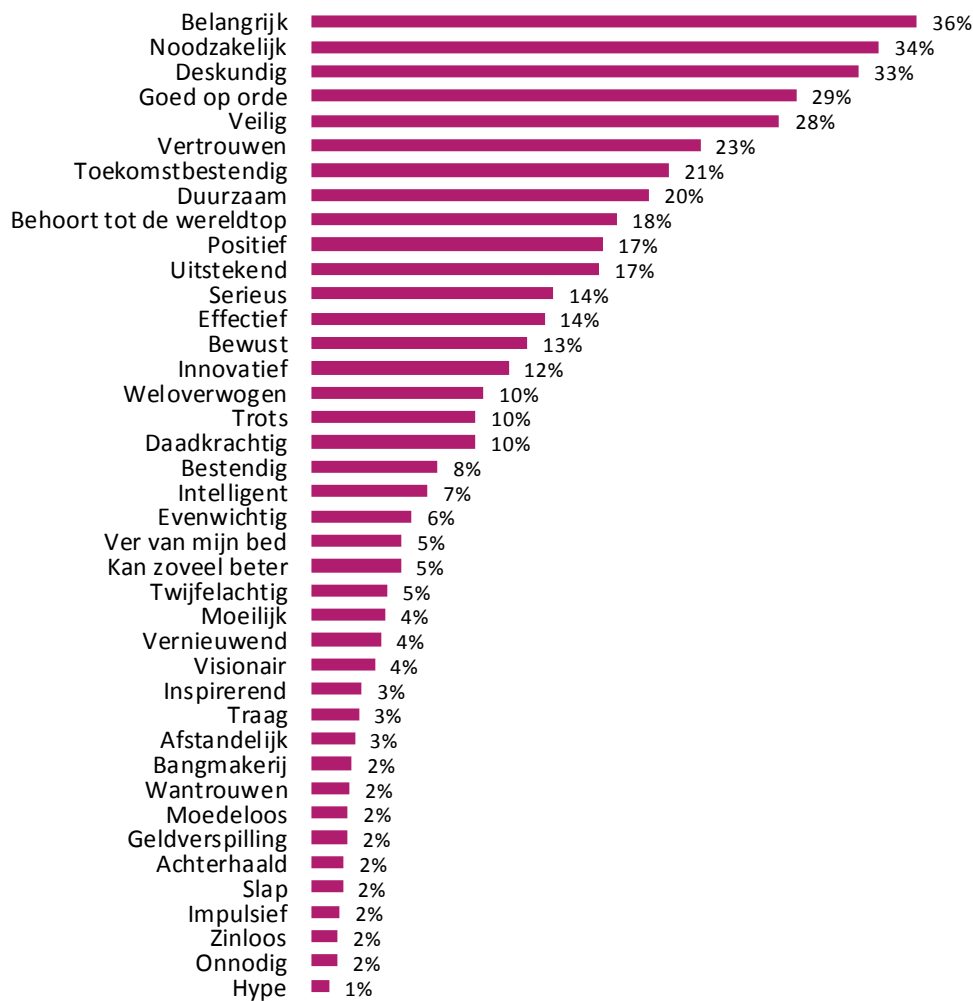
Goed op orde

"Waterschappen houden dit wel goed in de gaten."

Vertrouwen

"Ben uiteraard wel bang voor klimaatverandering. Maar als het gaat om watermanagement maak ik mij geen zorgen."

Figuur 1.4 Associaties rondom waterbeheer in Nederland

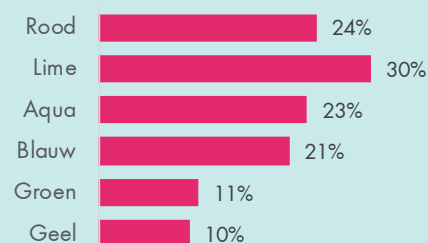
Vraag: Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op? Waar heeft uw antwoord in de vorige vraag vooral mee te maken? U mag ook nieuwe woorden aankruisen wanneer deze bij u opkomen als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland?

Basis: alle respondenten

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Hoewel in algemene zin positief, loopt het beeld van watermanagement in Nederland uiteen onder Nederlanders. Het beeld is meest positief onder de waterstijl lime: actief betrokkenen. Zo geeft 30% aan dat de associatie 'behoort tot de wereldtop' van toepassing is (zie grafiek) en 37% associeert het met 'veilig'. Minst positief is leefstijl groen: onwetende sceptici (6% 'geldverspilling' en 6% 'bangmakerij').
Zie de leeswijzer (pagina 6) voor toelichting op de leefstijlen en bijbehorende kleurcodering.

Associatie 'behoort tot de wereldtop'

GROOT VERTROUWEN IN WATERVEILIGHEID DAT OP PEIL MOET BLIJVEN DOOR BLIJVEND TE INVESTEREN

Er is veel draagvlak voor waterveiligheidsmaatregelen onder de Nederlandse bevolking. Een meerderheid (82%) erkent dat werken aan bescherming een blijvende noodzaak is. Daarbij heeft een meerderheid (76%) groot vertrouwen dat er goed is nagedacht over waterkeringen. Zoals we eerder zagen is het overstromingsgevaar voor de meeste Nederlanders dan ook geen groot zorgpunt. Het vertrouwen is groot, maar men verwacht wel dat er blijvend aan gewerkt wordt, ook in het kader van klimaatverandering. Zo blijft het vertrouwen groot. Ruim zes op de tien personen geven aan van mening te zijn dat de overheid komende jaren meer moet doen en meer moet investeren ter bescherming tegen overstroming. Een lichte daling vergeleken met 2018, in lijn met de lichte afname als maatschappelijk zorgpunt, maar nog altijd een meerderheid.

Tabel 1.1 Probleembesef waterveiligheid

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060	2015 n=2005
Werken aan de bescherming tegen overstromingen is in Nederland een blijvende noodzaak.	82%	85%	83%	82%
In Nederland is er goed nagedacht over hoe hoog en sterk de waterkeringen (bijvoorbeeld dijken en duinen) horen te zijn.	76%	76%	66%	70%
De overheid moet de komende jaren meer doen om te zorgen dat wij veilig kunnen blijven wonen achter de dijken.	66%	71%	71%	68%
Er moet de komende jaren meer geld geïnvesteerd worden om Nederland te beschermen tegen overstromingen vanuit zee, rivieren en grote meren.	62%	66%	67%	61%

Vraag: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Getoond: % helemaal mee eens + mee eens.

Basis: alle respondenten

De kleurcodering geeft significante verschillen met 2020 weer: groen is significant hoger, rood is significant lager dan in 2020.

Het vertrouwen in en draagvlak voor waterveiligheidsmaatregelen is vergelijkbaar voor inwoners in evacuatiegebieden en voor inwoners daarbuiten. Het vertrouwen en draagvlak is het grootst onder personen die iets vernomen hebben van waterwerk in hun regio. Negen van de tien geïnformeerden (92%) geven aan dat werken aan bescherming een blijvende noodzaak is, vergeleken met acht van de tien niet-geïnformeerden (82%).

HET DRAAGVLAK VOOR HET TEGENGAAN VAN WATEROVERLAST DOOR REGENBUIEN LOOPT WAT TERUG, MAAR KAN NOG REKENEN OP EEN MEERDERHEID

Ongeveer de helft van de bevolking is van mening dat het land op dit moment nog niet voldoende is ingericht om goed om te gaan met hevige regenbuien. Er is dan ook draagvlak onder de Nederlandse bevolking voor meer investeringen (60%) om overlast als gevolg van hevige regenbuien te beperken. De mate waarin men die investeringen en extra maatregelen verwacht neemt wat af vergeleken met 2018 (66%). Dit is in lijn met een afname van de groep die het (helemaal) niet eens is met de stelling dat Nederland voldoende is ingericht om de overlast te voorkomen (14%, was 17%).

Tabel 1.2 Probleembesef wateroverlast

	2020 n=2201	2018 n=1971
Er moet de komende jaren meer geld geïnvesteerd worden om Nederland te beschermen tegen overlast door (hevige) regenbuien.	60%	66%
De overheid moet de komende jaren meer doen om overlast door (hevige) regenbuien tegen te gaan	56%	65%
Nederland is er op dit moment voldoende op ingericht om wateroverlast door hevige regenbuien zoveel mogelijk te voorkomen.	49%	46%

Vraag: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Getoond: % helemaal mee eens + mee eens.

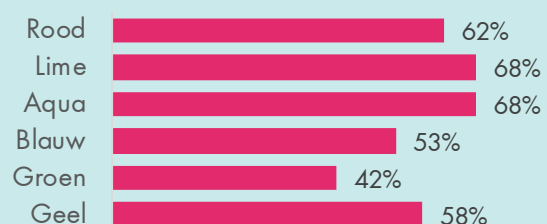
Basis: alle respondenten

Het vertrouwen in en draagvlak voor maatregelen om wateroverlast te voorkomen is vergelijkbaar voor inwoners in evacuatiegebieden en voor inwoners daarbuiten. Personen die iets hebben vernomen van waterwerk in hun regio geven vaker aan dat er meer geïnvesteerd (68%) en gedaan (64%) zou moeten worden, vergeleken met niet-geïnformeerden (58% resp. 55%). Zij hebben beide wel hetzelfde beeld als het gaat om de mate waarin Nederland er op dit moment voldoende op is ingericht om wateroverlast door hevige regenbuien te voorkomen.

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Het draagvlak voor meer investeringen en de verwachting ten aanzien van de overheid om overlast van (hevige) regenbuien loopt uiteen op basis van de houding ten aanzien van waterthema's. Zo is het draagvlak en de verwachting het grootst onder leefstijl lime en aqua. Leefstijl groen is hier het meest behouden in. Dat is logisch, omdat voor groen (de onwetende scepticus) geldt: "als ik er zelf geen last van ervaar, is het er niet". Lime (de actief betrokkene) en aqua (de welwillende afwachter) zijn wél overtuigd van het probleem.

De overheid moet meer doen om overlast door (hevige) regenbuien tegen te gaan

SCHOON DRINKWATER IS EEN VANZELFSPREKENDHEID, MAAR PROBLEEMBESEF TEN AANZIEN VAN VOLDOENDE ZOETWATER NEEMT TOE

Schoon (drink)water uit de kraan is onverminderd een vanzelfsprekendheid voor Nederlanders (76%). In de afgelopen jaren is er wel een duidelijke toename zichtbaar in het aantal personen dat verwacht dat er in de toekomst vaker zoetwatertekorten zullen ontstaan (49%). De recente droge zomers hebben dit

beseft doen toenemen. Maar dit leidt niet tot lager vertrouwen in beschikbaarheid van drinkwater of tot toegenomen draagvlak voor extra investeringen in beschikbaarheid (drink)watervoorraad. Dit verschilt niet voor inwoners uit de evacuatiegebieden vergeleken met inwoners buiten de evacuatiegebieden. Het bevestigt dat het vertrouwen in de waterbeschikbaarheid sterk is onder de Nederlandse bevolking. Men beseft daarbij dat het veel inspanning kost om dit mogelijk te maken (67%) en er is dan ook draagvlak om de komende jaren meer te investeren (64%) in het beschermen van de kwaliteit van drinkwaterbronnen.

Tabel 1.3 Probleembeseft schoon en voldoende water

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060	2015 n=2005
Schoon (drink)water uit de kraan in Nederland is voor mij vanzelfsprekend.	76%	78%	76%	78%
De overheid moet alle chemische middelen die schadelijk zijn voor de kwaliteit van rivier-, grond- en duinwater verbieden	69%	72%	70%	
Het kost elke dag veel inspanning om het (drink)water schoon te houden.	67%	67%	64%	65%
Er moet de komende jaren meer geld geïnvesteerd worden om de kwaliteit van de drinkwaterbronnen beter te beschermen	64%	67%	65%	
De overheid moet de komende jaren meer doen om te zorgen dat er voldoende (drink)watervoorraad is.	60%	59%	59%	60%
Er zal in Nederland altijd voldoende kraanwater beschikbaar zijn.	54%	50%	52%	52%
In de toekomst zullen er in Nederland vaker zoetwater (zoetwater wordt ook gebruikt in bijvoorbeeld de landbouw) tekorten ontstaan.	49%	34%	35%	37%
Nederland is er op dit moment op ingericht om zoetwatertekort door aanhoudende droogte te voorkomen	43%			

Vraag: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Getoond: % helemaal mee eens + mee eens.

Basis: alle respondenten

Het vertrouwen in en draagvlak voor maatregelen om schoon en voldoende water te borgen is vergelijkbaar voor inwoners in evacuatiegebieden en voor inwoners daarbuiten. Voor personen die iets hebben vernomen van waterwerk in hun regio is schoon (drink)water uit de kraan in dezelfde mate vanzelfsprekend als voor niet-geïnformeerden. Wel zijn zij zich meer bewust van de moeite (77%), het risico op een tekort (58%) en zijn ze vaker van mening dat er meer gedaan (71%) en geïnvesteerd (74%) zou moeten worden.

2. KLIMAATVERANDERING

KERNPUNTEN

- Het bestaan van klimaatverandering staat niet ter discussie bij het publiek.
- De meerderheid maakt zich zorgen over de gevolgen van klimaatverandering, met name voor Nederland in het algemeen.
- Meest verwachte gevolgen zijn een grote kans op extreme regenbuien, een stijging van de zeespiegel en schade aan de natuur als gevolg van droogte.
- In toenemende mate verwacht men een groter risico op bosbranden en het optreden van waterschaarste als gevolg van klimaatverandering.

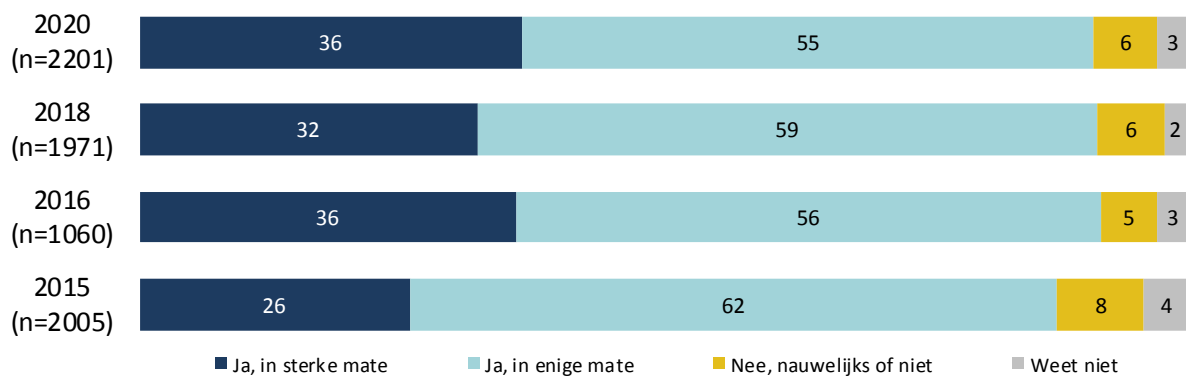
“Wij hebben in Nederland een heel goed watermanagement, maar dat betekent niet dat ik me af en toe zorgen maak om de klimaatverandering, en wat dat met ons drinkwater doet.”

Een respondent in het onderzoek, als reactie op de vraag “Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op?”.

HET BESTAAN VAN KLIMAATVERANDERING STAAT NIET TER DISCUSSIE BIJ HET PUBLIEK

In voorgaande metingen blijkt al sinds 2016 dat ruim negen op de tien Nederlanders denken dat het klimaat de komende 25 jaar in enige of sterke mate zal veranderen in Nederland. Dit niveau blijft gelijk in 2020 en het lijkt daarmee het plafond te zijn. Een kleine minderheid denkt dat het klimaat niet of nauwelijks verandert. Deze groep is stabiel qua omvang (6%). Met een groot en gelijkblijvend besef van klimaatverandering an sich is er tevens een versterking te zien in de mate waarin men klimaatverandering verwacht vergeleken met voorjaar 2018. Daarmee is het beeld vergelijkbaar met 2016, nadat het in 2018 iets afzwakte. Meer mensen (36%) dan in 2018 (32%) en zeker meer dan in 2015 (26%) verwachten dat het klimaat in sterke mate zal veranderen in plaats van enige mate. Nog altijd wordt 'verandering in enige mate' het meest verwacht (55%).

Figuur 2.1 Verwachte klimaatverandering

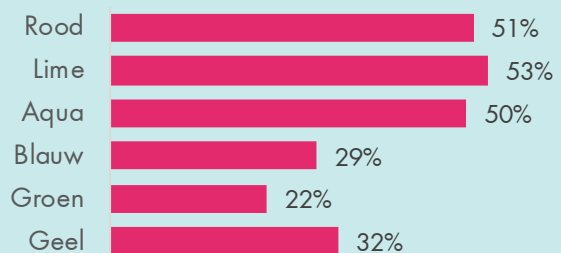
Vraag: Denkt u dat het klimaat de komende 25 jaar zal veranderen in Nederland?

Basis: Alle respondenten

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Meningen en houdingen ten aanzien van klimaatverandering verschillen. De verwachting dat het klimaat in Nederland de komende 25 jaar **sterk** zal veranderen loopt dan ook sterk uiteen. Leefstijlen lime, rood en aqua verwachten dit het meest (actief betrokken, geëngageerde hedonist en welwillend afwachtend). Leefstijl groen (onwetende sceptici) verwacht dit in veel mindere mate.

Het klimaat in NL zal de komende 25 jaar in sterke mate veranderen

DE MEERDERHEID MAAKT ZICH ZORGEN OVER DE GEVOLGEN VAN KLIMAATVERANDERING, MET NAME VOOR NEDERLAND IN HET ALGEMEEN

Het grote besef rondom klimaatverandering komt nog sterker tot uiting in de breed gevoelde maatschappelijke relevantie of urgentie. Zoals in voorgaand hoofdstuk is aangegeven maakt circa twee derde van de bevolking zich enigszins of veel zorgen over klimaatverandering, zoals ook in 2018. Het onderwerp staat daarmee nu hoger op de publieke agenda dan voorheen vergeleken met andere thema's. Het is in 2020 het tweede meest genoemde maatschappelijke onderwerp waarover men zich zorgen maakt, terwijl het in 2016 nog de zesde positie innam en in 2018 de vierde positie.

Men maakt zich daarbij meer zorgen voor de gevolgen van klimaatverandering voor Nederland in het algemeen, dan voor de persoonlijke situatie. De zorgen voor Nederland in het algemeen worden daarbij groter. Degenen die denken dat het klimaat zal veranderen maken zich vaker 'veel/zorgen' (24%) dan in 2018 (20%). Er zijn geen verschillen in het probleembesef rondom klimaatverandering en de gevolgen daarvan al naar gelang men in een evacuatiegebied woont of niet. Nederlanders die informatie hebben vernomen over waterwerk in hun regio zijn wat meer overtuigd dat het klimaat in Nederland de komende 25 jaar zal veranderen (95%) dan degenen die niet vernomen hebben (90%). Dat vertaalt zich beperkt in meer zorgen daarvan voor Nederland of hun persoonlijke situatie.

Tabel 2.1 Probleembesef klimaatverandering voor Nederland en de persoonlijke situatie

	2020 n=2201	2018 n=1799	2016 n=971	2015 n=1755
Nederland in het algemeen				
Enigszins/veel zorgen	75%	74%	76%	72%
Geen/weinig zorgen	24%	25%	23%	27%
Weet niet	1%	1%	1%	1%
Uw persoonlijke situatie				
Enigszins/veel zorgen	52%	50%	52%	48%
Geen/weinig zorgen	47%	49%	47%	51%
Weet niet	1%	1%	1%	1%

Vraag: In hoeverre maakt u zich zorgen over klimaatverandering in Nederland voor uw persoonlijke situatie en voor Nederland in het algemeen?

Basis: Respondenten die denken dat het klimaat zal veranderen

MEEST VERWACHTE GEVOLGEN ZIJN EEN GROTE KANS OP EXTREME REGENBUIEN, EEN STIJGING VAN DE ZEESPIEGEL EN SCHADE AAN DE NATUUR ALS GEVOLG VAN DROOGTE

Bij 11 van 15 voorgelegde gebeurtenissen die in Nederland zouden kunnen optreden als gevolg van klimaatverandering denkt de meerderheid van degenen die denken dat het klimaat zal veranderen – terecht - dat de kans op deze gebeurtenissen als gevolg van klimaatverandering groter wordt. De verwachte gevolgen zijn dus groot.

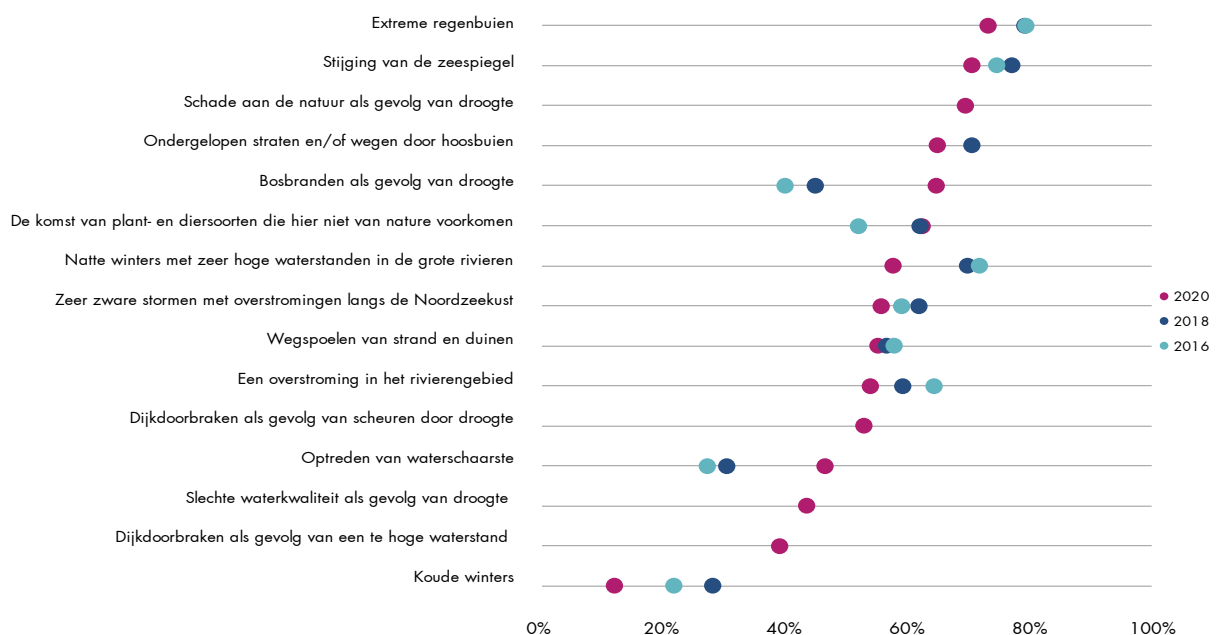
Men verwacht vooral een toenemende kans op extreme regenbuien (73%), een stijging van de zeespiegel (71%) en schade aan de natuur als gevolg van droogte (70%). Het minst houdt men rekening met een groter risico op dijkdoorbraken door een te hoge waterstand (39%), slechte waterkwaliteit als gevolg van droogte (44%) en het optreden van waterschaarste (47%). Over het algemeen verwacht men in iets mindere mate dan in 2018 dat de kans op de verschillende gebeurtenissen groter wordt. Men denkt vooral dat de kans 'ongeveer gelijk' blijft.

Uitzondering vormen 'koude winters'. De kans hierop wordt – in tegenstelling tot de andere gebeurtenissen – juist kleiner. De meerderheid (56%) verwacht nu – terecht – dat dit minder vaak zal gebeuren. De zachte recente winter 2019/2020 heeft dit gevoel mogelijk versterkt. In 2018 waren de meningen nog verdeeld en dachten ongeveer even grote groepen dat de kans juist groter (28%), dan wel kleiner werd (29%). Ook wordt minder vaak een toegenomen kans op natte winters met zeer hoge waterstanden in de grote rivieren verwacht (-/-12% ten opzichte van 2018).

IN TOENEMENDE MATE VERWACHT MEN EEN GROTER RISICO OP BOSBRANDEN EN HET OPTREDEN VAN WATERSCHAARSTE ALS GEVOLG VAN KLIMAATVERANDERING.

Opvallend is de toename waarin men de kans groter acht dat we te maken krijgen met bosbranden als gevolg van droogte en het optreden van waterschaarste. Hierover denken fors meer mensen dat de kans groter is dat dit zal gebeuren dan voorheen. Vooral de grotere kans op bosbranden wordt vaker erkend (+20% ten opzichte van 2018). Mogelijk dat de uitgebreide media-aandacht voor de bosbranden in Australië in december 2019 - januari 2020 een versterkende rol spelen in het risicobesef ten aanzien van bosbranden. Maar zonder twijfel spelen ook de warme en droge recente zomers in Nederland hierbij een rol en hebben deze voor een vergroot risicobesef van watertekort en droogte gezorgd. Medio april 2020 verschenen hier reeds nieuwsberichten over en zo wordt het bewustzijn, gedurende het veldwerk van dit onderzoek, gevoed. In lijn daarmee wordt het risico van waterschaarste steeds groter geacht (+16% ten opzichte van 2018).

Grafiek 2.2 Kennis gevolgen klimaatverandering – aantal personen dat denkt dat de kans groter wordt

Vraag: Denkt u dat de kans op onderstaande gebeurtenissen in Nederland als gevolg van klimaatverandering groter wordt, ongeveer gelijk blijft of kleiner wordt?

Basis: Respondenten die denken dat het klimaat zal veranderen

Om beter zicht te hebben op het verwachte risico van dijkdoorbraken is de vragenlijst aangepast. Werd dit voorheen als één item uitgevraagd, wordt nu onderscheid gemaakt naar dijkdoorbraken als gevolg van droogte en als gevolg van hoge waterstand. In lijn met het toegenomen besef van droogte wordt een toenemend risico van dijkdoorbraken als gevolg van droogte (53%) groter geacht dan het risico van dijkdoorbraak door een te hoge waterstand (39%). Gecombineerd, verwacht momenteel 56% dat de kans op een overstroming - hetzij door droogte - hetzij door een te hoge waterstand) groter wordt, vergeleken met 40% in 2018 (door de vragenlijstwijziging zijn de percentages niet volledig vergelijkbaar met elkaar).

In algemene zin blijft het beeld van klimaatverandering in Nederland vooral dat het een grotere kans op gebeurtenissen rondom een teveel aan water met zich meebrengt, maar neemt het bewustzijn van de gevolgen van droogte sterk toe.

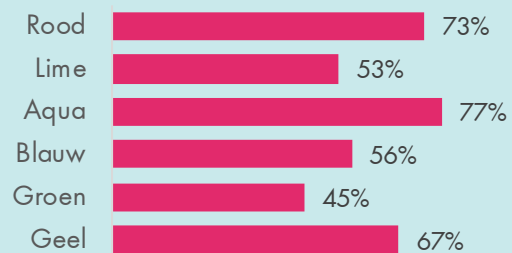
Inwoners van de evacuatiegebieden houden meer rekening met een toename van de kans op gevolgen van klimaatverandering dan inwoners daarbuiten. Zij denken vaker dat de kans groter is dat we te maken krijgen met: Stijging van de zeespiegel (72% vs 67%), Natte winters met zeer hoge waterstanden in de grote rivieren (60% vs 53%) en De komst van plant- en diersoorten die hier niet van nature voorkomen (65% vs 57%).

Mensen die informatie hebben vernomen over waterwerkzaamheden of projecten in de regio voorzien vaker een groter risico op diverse gebeurtenissen in Nederland als gevolg van klimaatverandering dan niet-geïnformeerden.

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Los van de verwachte klimaatverandering, verschillen mensen ook in de verwachte impact van klimaatverandering. Leefstijl groen, de onwetende scepticus, verwacht veruit het minste dat klimaatverandering tot een groter risico leidt op klimaatverandering-gerelateerde gebeurtenissen in Nederland. Zo verwacht men bijvoorbeeld minder vaak een toegenomen risico op bosbranden.

De kans op bosbranden door droogte wordt groter

3. WATERVEILIGHEID

KERNPUNTEN

- Het ingeschatte risico van een overstroming blijft klein, maar neemt wat toe.
- Wat meer Nederlanders verwachten dat hun woning onder water komt te staan bij een overstroming.
- Een ruime meerderheid verwacht bij een overstroming grote schade aan openbare voorzieningen, het uitvallen van nutsvoorzieningen en een langdurige ontregeling van het dagelijks leven.
- Vergeleken met voorgaande jaren rekent men er in licht toenemende mate op dat nutsvoorzieningen blijven functioneren.
- Met het toegenomen gepercipieerd risico van een overstroming bereidt men zich beter voor op een overstroming, en is dat vooral van plan.
- Bij een overstroming verwacht men in eerste instantie belangrijke spullen in veiligheid te brengen en te doen wat de overheid zegt.

“Is goed verzorgd toch? Ook al hoor ik af en toe geluiden van evt. dijkdoorbraak of overstromingen..... Toch heb ik er vertrouwen in.”

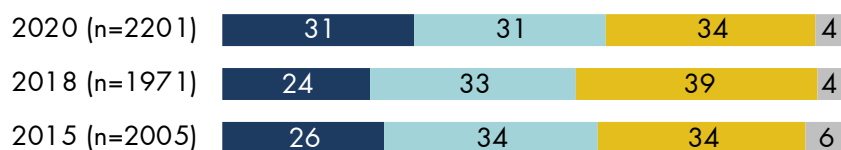
Een respondent in het onderzoek, als reactie op de vraag “Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op?”.

HET INGESCHATTE RISICO VAN EEN OVERSTROMING BLIJFT KLEIN, MAAR NEEMT WAT TOE

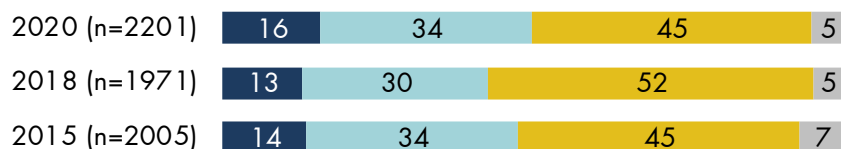
Een overgrote meerderheid acht het niet waarschijnlijk om in de komende 10 jaar of tijdens hun leven een overstroming in hun eigen woongebied mee te maken. Voor een kleine groep is dit wel (zeer) waarschijnlijk (14% resp. 16%). Desalniettemin wordt het risico op een overstroming in de eigen woonomgeving wel als reëler ingeschat dan eerder, na een lichte afname in 2018. Het grote besef van klimaatverandering met een verwachte stijgende zeespiegel heeft mogelijk bijgedragen aan het toegenomen ingeschat risico. Was het in 2018 nog voor 24% (zeer) waarschijnlijk dat het 'ooit' zou gebeuren in het gebied waar zij wonen, is dat in 2020 toegenomen tot 31%. Ook op kortere termijn acht men het risico groter en denkt, vergeleken met 2018, +3% het (zeer) dat zij het meemaken en/of dat dit in de komende 10 jaar zal gebeuren.

Figuur 3.1 Risicoperceptie overstroming in eigen regio

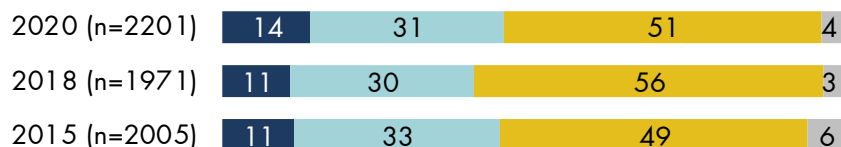
... ooit een overstroming zal plaatsvinden...

... u zelf ooit een overstroming zult...

... in de komende 10 jaar een...

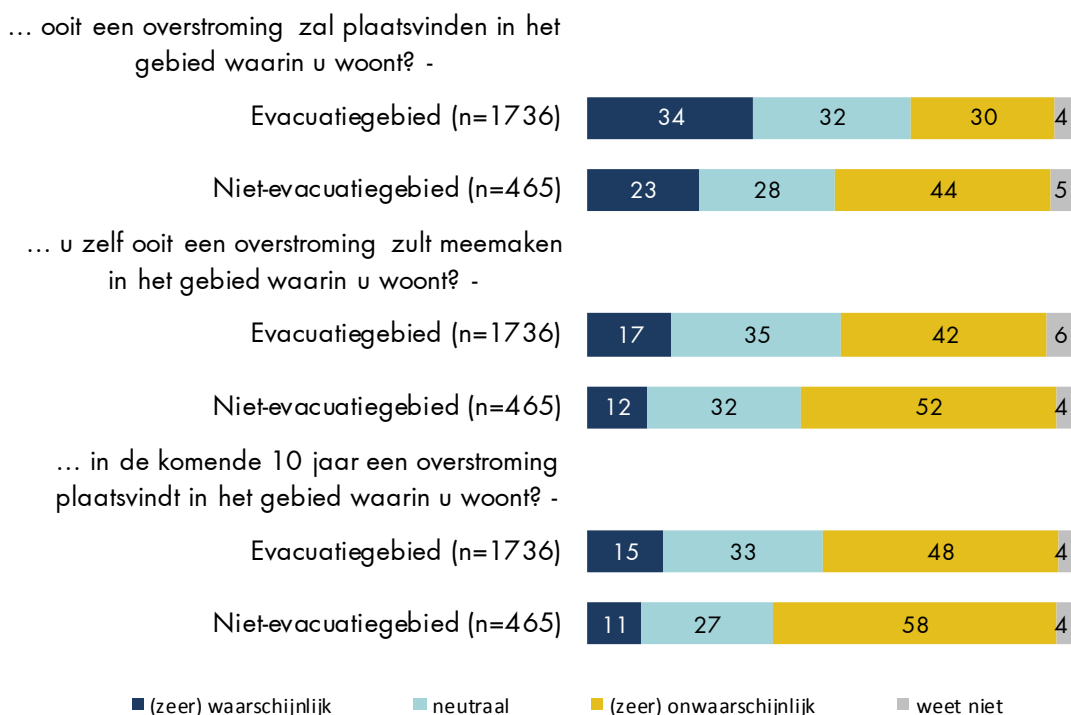
■ (zeer) waarschijnlijk ■ neutraal ■ (zeer) onwaarschijnlijk ■ weet niet

Vraag: Hoe waarschijnlijk vindt u het dat...

Basis: Alle respondenten

Conform verwachting en reëel risico houden meer inwoners van evacuatiegebieden rekening met een overstroming in hun woongebied. Het gepercipieerde risico is echter niet uitsluitend toebedeeld aan inwoners van deze gebieden (15%). Ook buiten de evacuatiegebieden (11%) acht men het risico op een overstroming in de komende 10 jaar – in kleinere mate – aanwezig.

Figuur 3.2 Risicoperceptie overstroming in eigen regio – uitsplitsing naar gebied

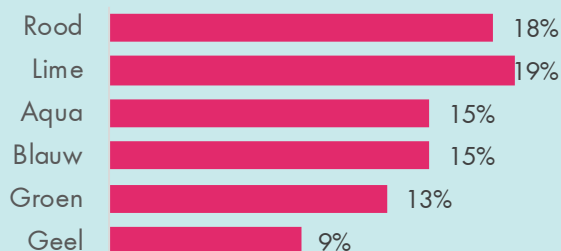
Vraag: Hoe waarschijnlijk vindt u het dat...
Basis: Alle respondenten

Inwoners die informatie hebben vernomen over regionaal waterwerk achten het vaker (zeer) waarschijnlijk (18%) dat er in de komende 10 jaar een overstroming in hun woongebied zal plaatsvinden dan niet-geïnformeerden (13%).

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

De ingeschatte kans op een overstroming loopt uiteen tussen waterstijlen, waarbij waterstijl lime - de actief betrokkenen - dit het meest waarschijnlijk acht en waterstijl geel dit het minst waarschijnlijk acht om in de komende 10 jaar te gebeuren. Dat is logisch, omdat klimaatverandering en aanverwante zaken voor geel een ver-van-hun-bed-show is.

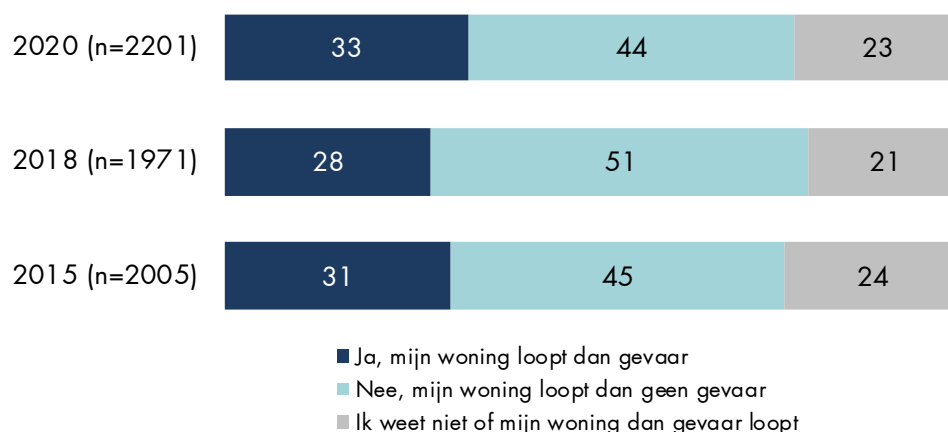
Overstroming in mijn regio komende 10 jaar is (zeer) waarschijnlijk

WAT MEER NEDERLANDERS VERWACHTEN DAT HUN WONING ONDER WATER KOMT TE STAAN BIJ EEN OVERSTROMING

Naast de toegenomen inschatting van kans op een overstroming verwachten tevens meer personen (33%) dat hun woning gevaar loopt om onder water te komen staan in het geval dat de hoofdwaterkeringen het begeven tijdens hoogwater / storm, vergeleken met 2018 (28%). Daarmee komt het gepercipieerde risico overeen met de eerdere meting in 2016 (31%). Ruim één op de vijf personen weet niet of de eigen woning dan gevaar loopt.

Figuur 3.3 Risicoperceptie overstromingskans eigen woning

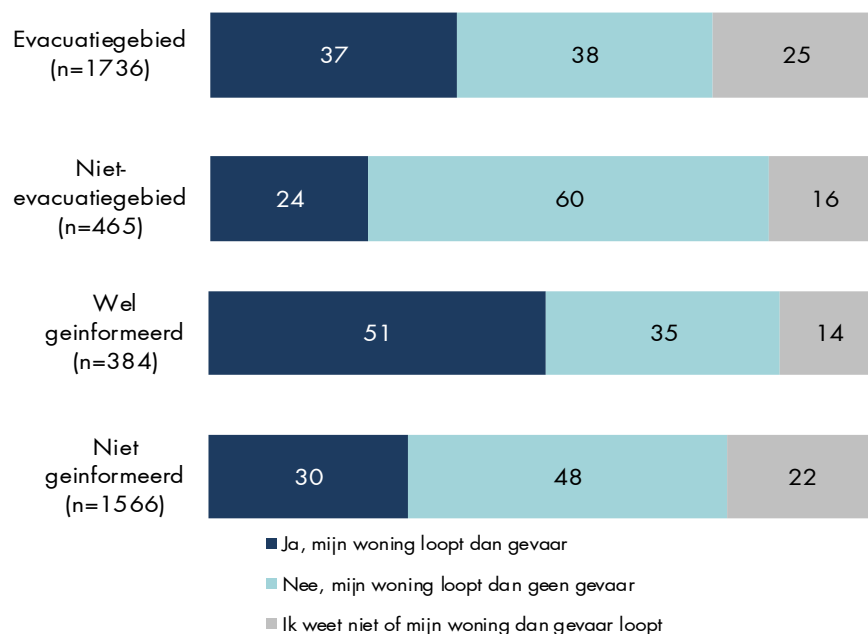
Vraag: Stel dat de hoofdwaterkeringen (zoals dijken of duinen) het begeven tijdens hoogwater/storm, loopt uw woning dan gevaar om onder water te komen te staan?

Basis: Alle respondenten

Inwoners van een evacuatiegebied schatten het risico groter in dat hun woning onder water komt te staan in geval van een overstroming (37%) dan inwoners buiten evacuatiegebieden (24%).

Inwoners die informatie hebben vernomen over waterwerk in hun regio denken vaker dat hun woning gevaar loopt (51%) en niet-geïnformeerde denken op hun beurt vaker dat hun woning geen gevaar loopt (48%) of moeten het antwoord schuldig blijven (22%).

Figuur 3.4 Risicoperceptie overstromingskans eigen woning – uitsplitsing naar gebied en geïnformeertheid

Vraag: Stel dat de hoofdwaterkeringen (zoals dijken of duinen) het begeven tijdens hoogwater/storm, loopt uw woning dan gevaar om onder water te komen te staan?

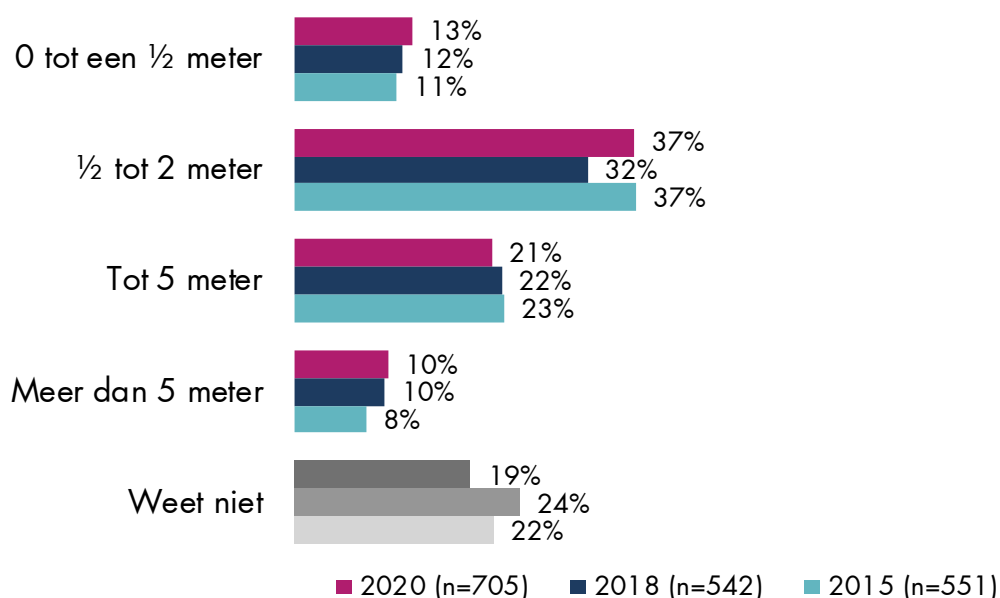
Basis: Alle respondenten

Indien men verwacht dat de woning onder water komt te staan kunnen circa vier van de vijf personen een inschatting maken van hoe hoog het water dan komt te staan. Een kleine groep (13%) verwacht dat het water tot een halve meter komt te staan. Zo'n twee een derde verwacht dat het water meer dan een halve meter hoog komt te staan. Het is niet bekend of dit een goede of foute inschatting is, maar het laat zien dat men doorgaans veel water verwacht.

Er zijn geen noemenswaardige verschillen voor inwoners van evacuatiegebieden vergeleken met inwoners buiten die gebieden. Binnen de evacuatiegebieden zijn wel degelijk verschillen te zien, waarbij inwoners van het Benedenrivierengebied (16%) en de binnenmeren (16%) het vaakst inschatten dat hun woning meer dan 5 meter onder water komt te staan als de hoofdwaterkeringen het begeben.

Inwoners die informatie hebben vernomen over waterwerk in hun regio kunnen vaker een inschatting maken (91%) van hoeveel meter water zij denken dat er in hun woning komt te staan bij een overstroming dan niet-geïnformeerden (77%).

Figuur 3.5 Gepercipieerde overstromingsdiepte eigen woning

Vraag: Hoeveel meter water zou er dan maximaal in uw woning komen te staan?

Basis: Allen die aangeven dat hun woning gevaar loopt als de hoofdwaterkeringen het begeben

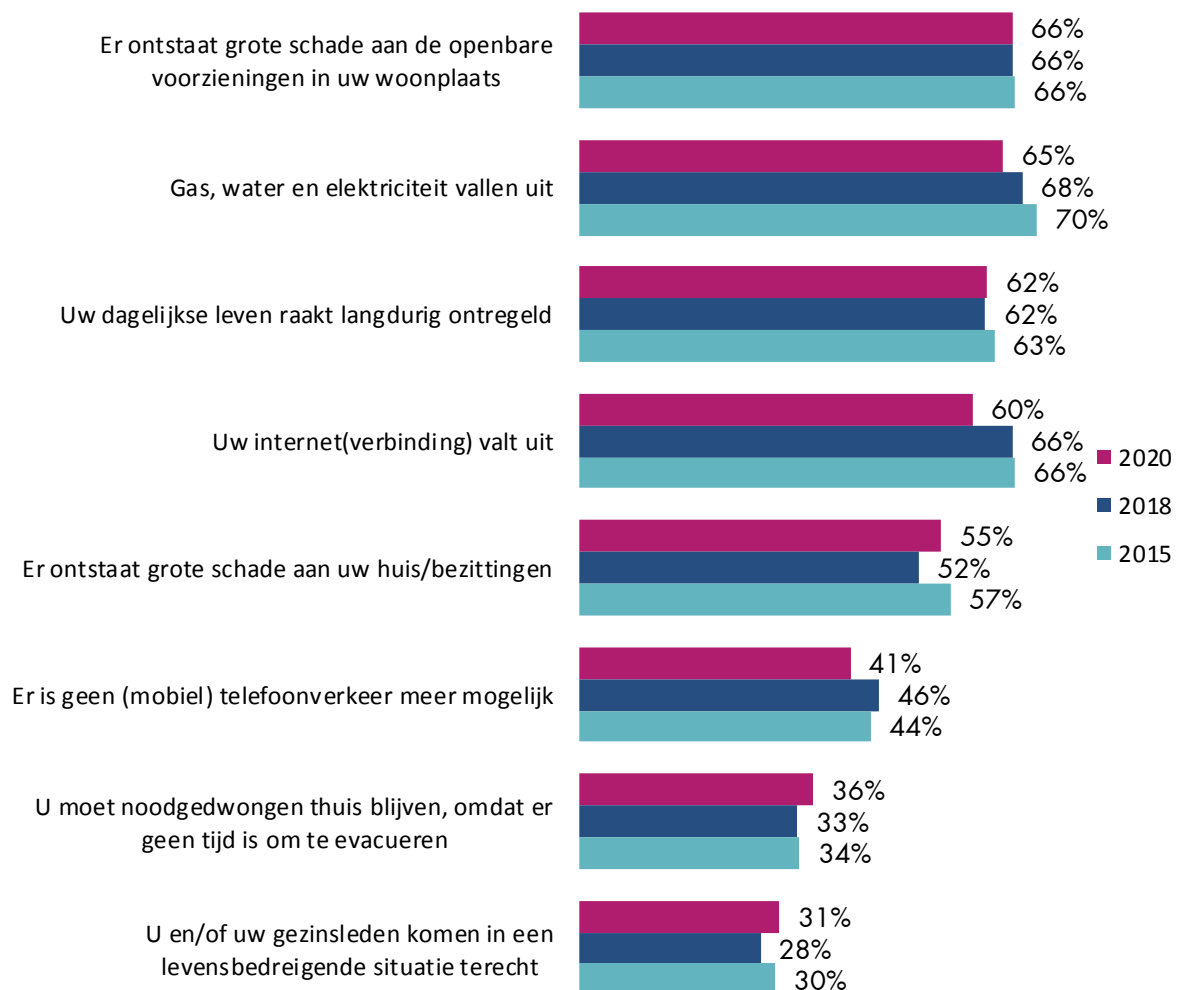
EEN RUIME MEERDERHEID VERWACHT BIJ EEN OVERSTROMING GROTE SCHADE AAN OPENBARE VOORZIENINGEN, HET UITVALLEN VAN NUTSVOORZIENINGEN EN EEN LANGDURIGE ONTREGELING VAN HET DAGELIJKS LEVEN

Mocht er een grote overstroming plaatsvinden in het eigen woongebied dan ziet de ruime meerderheid van de bevolking als meest waarschijnlijke gevolgen het ontstaan van grote schade aan openbare voorzieningen (66%), het uitvallen van gas, water en elektriciteit (65%), een langdurige ontregeling van het dagelijks leven (62%) en het uitvallen van de internetverbinding (60%). Weliswaar minst verwacht van de voorgelegde gevolgen, houdt een substantieel deel er ook rekening mee in dat geval in een levensbedreigende situatie te komen (31%).

MEN REKENT ER IN LICHT TOENEMENDE MATE OP DAT NUTSVOORZIENINGEN WEL GEWOON BLIJVEN FUNCTIONEREN

Opvallend is de ontwikkeling ten aanzien van gas, water en elektriciteit, internetverbinding en telefoonverkeer. Hoewel de meerderheid nog verwacht dat deze uitvallen bij een overstroming nemen de verwachtingen ten aanzien van deze nutsvoorzieningen toe vergeleken met voorgaande jaren. Men rekent men er in licht toenemende mate op dat deze voorzieningen gewoon blijven functioneren. Nog altijd verwacht de meerderheid echter dat deze uitvallen bij een grote overstroming (65% resp. 60% resp. 41%).

Figuur 3.6 Risicoperceptie gevolgen overstroming

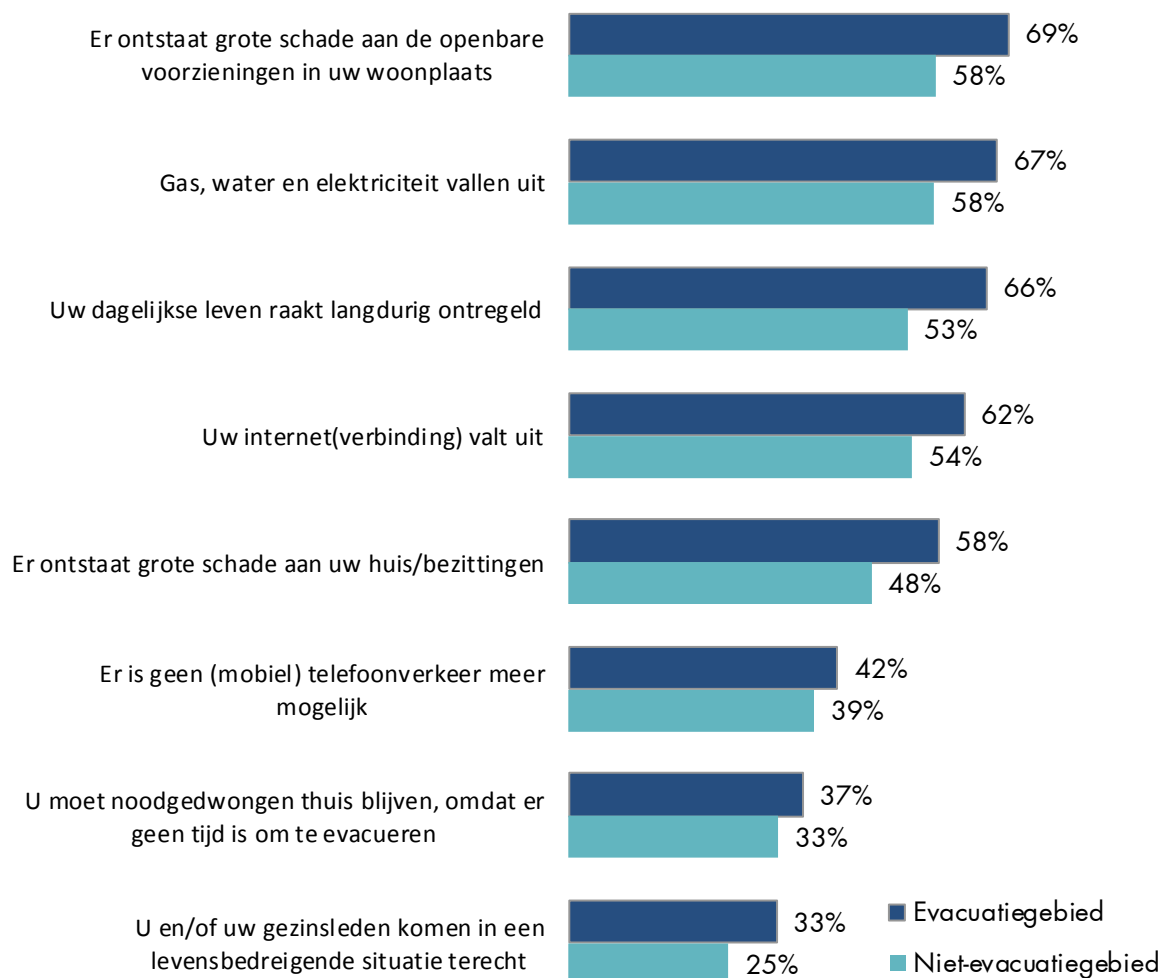
Vraag: Stel dat er zich een grote overstroming voordoet in het gebied waar u woont. Hoe waarschijnlijk vindt u het dan, dat het volgende gebeurt? Grafiek toont % waarschijnlijk + % zeer waarschijnlijk.

Basis: Alle respondenten

Inwoners van evacuatiegebieden achten de gevolgen van een overstroming groter dan inwoners buiten de evacuatiegebieden. Uitsluitend wat betreft het functioneren van het (mobiel) telefoonverkeer verschilt hun verwachting niet significant.

De verschillen zijn het grootst bij langdurige ontregeling van het dagelijks leven en het optreden van schade aan openbare voorzieningen (de groep die dit (zeer) waarschijnlijk acht ligt bij inwoners van evacuatiegebieden meer dan 10% hoger dan bij inwoners van overige gebieden).

Figuur 3.7 Risicoperceptie gevolgen overstroming – uitsplitsing naar gebied

Vraag: Stel dat er zich een grote overstroming voordoet in het gebied waar u woont. Hoe waarschijnlijk vindt u het dan, dat het volgende gebeurt?

Basis: Alle respondenten

MET HET TOEGENOMEN GEPERCIPIEERD RISICO VAN EEN OVERSTROMING BEREIDT MEN ZICH BETER VOOR OP EEN OVERSTROMING, EN IS DAT VOORAL VAN PLAN

Aan inwoners is een lijst met voorbereidingen voorgelegd met daarbij de vraag in hoeverre zij deze maatregelen gedaan hebben of dat al dan niet voornemens zijn. Wanneer een maatregel niet van toepassing is voor de eigen situatie kon men dat aangeven; deze resultaten zijn buiten beschouwing gelaten.

Met het toegenomen gepercipieerd risico van een overstroming zien we dat men zich ook beter wil voorbereiden op een overstroming. Een kleine groep heeft dit al daadwerkelijk tot uitvoering gebracht. Inmiddels heeft 31% maatregelen getroffen. Een lichte stijging ten opzichte van 2018. Opvallend is dat

dit niet verschilt tussen inwoners van een evacuatiegebied en inwoners daarbuiten, al nemen inwoners van een evacuatiegebied wel iets meer maatregelen (gemiddeld 0,7 vs 0,6).

Tabel 3.1 Aantal getroffen maatregelen ter voorbereiding op een overstroming

	2020 n=2201	2018 n=1971	2017 n=785
Aantal getroffen maatregelen			
0	69%	73%	71%
1	15%	15%	17%
2	6%	5%	6%
3	5%	3%	3%
4	2%	1%	1%
5	1%	1%	1%
6	0%	0%	0%
7	2%	1%	0%
Gemiddelde	0,7	0,5	0,5

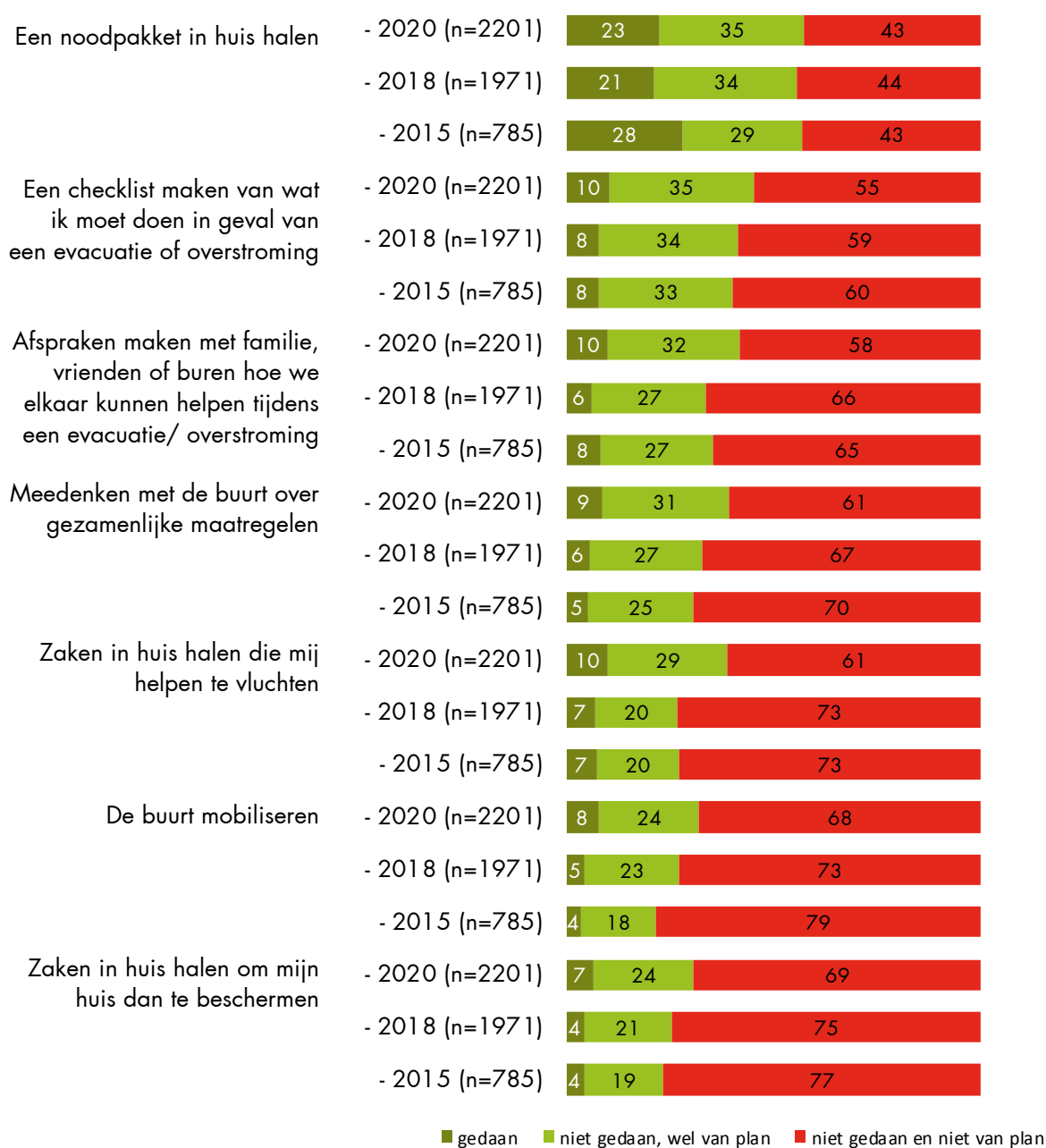
Zoals eerder bleek, is het hebben van een noodpakket in huis de maatregel die het meest reeds getroffen is ter voorbereiding op een overstroming (23%). In toenemende mate neemt men inmiddels ook andere maatregelen of is men dat van plan. Een noodpakket is de meest genomen dan wel voorgenomen maatregel (57%), gevolgd door een checklist (45%), afspraken met anderen (42%) en meedenken met de buurt over maatregelen (39%). Voor alle maatregelen geldt dat een grotere groep van plan is de maatregel te treffen, dan dat deze daadwerkelijk al is gedaan.

Een grotere groep dan voorgaande jaren geeft aan zaken in huis te hebben gehaald die hen helpen te vluchten, of dat van plan te zijn. De vragenlijst is voor deze vraag aangepast wat van invloed kan zijn op de beantwoording doordat het in voorgaande metingen werd afgebakend (voorbeelden 'bootje, touwladder' zijn verwijderd).

Inwoners van evacuatiegebieden zijn wat actiever in het daadwerkelijk treffen van maatregelen dan inwoners buiten de evacuatiegebieden. Zij hebben wat vaker met de buurt nagedacht over maatregelen (9% vs 6%) en zaken in huis gehaald (of zijn van plan deze te halen) die helpen om te vluchten (40% vs 35%) of die hun huis beschermen (32% vs 27%).

Inwoners die informatie hebben vernomen over waterwerk in hun regio hebben wat vaker al daadwerkelijk maatregelen getroffen dan niet-geinformeerden. Dat gaat dan om een noodpakket in huis (29% vs 21%), een checklist (13% vs 10%) en het mobiliseren van de buurt (11% vs 7%).

Figuur 3.8 Maatregelen ter voorbereiding op een overstroming

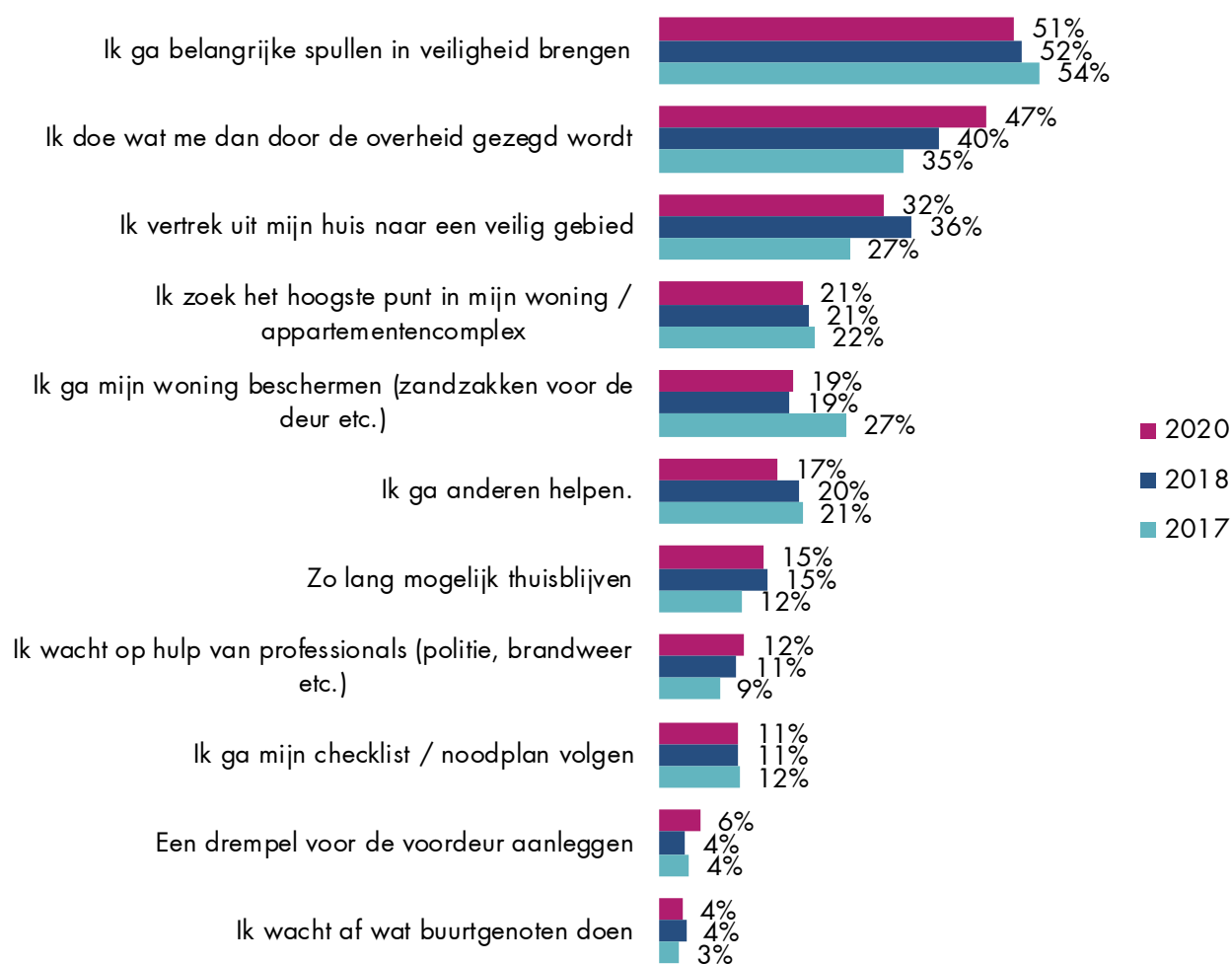
Vraag: Hieronder staat een aantal maatregelen die u kunt doen om zelf voorbereid te zijn op een overstroming vanuit de grote rivieren of de zee. Indien een maatregel niet van toepassing is op uw situatie omdat u in een flat woont, geeft u dan 'niet van toepassing' aan.

Basis: alle respondenten

BIJ EEN OVERSTROMING VERWACHT MEN IN EERSTE INSTANTIE BELANGRIJKE SPULLEN IN VEILIGHEID TE BRENGEN EN TE DOEN WAT DE OVERHEID ZEGT

In het onderzoek is gevraagd wat men zouden doen als de overheid inschat dat het water zo hoog komt dat er binnen 24 uur veel kans bestaat op een grote overstroming. Actie ondernemen geniet de voorkeur boven afwachten. Men verwacht vooral belangrijke spullen in veiligheid te brengen (51%), gevolgd door gehoor geven aan overheidsinstructies (47%) en weggaan/evacueren (32%). Opvallend is dat de verwachtingen ten aanzien van de overheid (doen wat de overheid zegt en wachten op hulp van professionals) toenemen vergeleken met eerder.

Figuur 3.9 Verwachte handelingen bij acuut overstromingsrisico

Vraag: Stel dat de overheid heeft ingeschat dat het water zo hoog komt dat er binnen 24 uur veel kans bestaat op een grote overstroming. Voor zover u dat nu kunt beoordelen, wat denkt u te doen in die situatie? U kunt maximaal 3 antwoorden geven.

Basis: alle respondenten

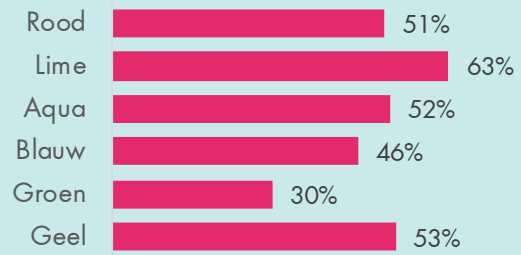
Er zijn geen grote verschillen tussen inwoners van evacuatiegebieden en inwoners daarbuiten. In evacuatiegebieden verwacht men iets vaker de eigen checklist / noodplan te volgen (12% vs 9%), ten koste van doen wat de overheid zegt (46% vs 50%) en buurtgenoten afwachten (3% vs 5%).

Inwoners die informatie hebben vernomen over waterwerk in hun regio zouden meer dan niet-geïnformeerden een checklist / noodplan volgen (17% vs 10%), belangrijke spullen in veiligheid brengen (57% vs 51%) en doen wat de overheid zegt (53% vs 47%). Niet-geïnformeerden weten vaker (10%) juist niet zo goed wat te doen dan geïnformeerden (6%)

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Bij een overstroming verwachten mensen zich verschillende te gedragen. De actief betrokkenen (waterstijl lime) zijn daarbij sterk afhankelijk van wat de overheid zegt, vergeleken met groen (de onwetende scepticus). Groen verwacht juist in grotere mate (18%) zo lang mogelijk thuis te blijven dan lime dit verwacht te doen (10%).

Bij een overstroming: doen wat de overheid zegt

4. WATERWERK

KERNPUNTEN

- De spontane bekendheid met waterwerkprojecten in de regio loopt iets terug.
- Werkzaamheden aan dijken en rivieren zijn meest bekend.
- Regionale dagbladen en huis-aan-huis-kranten en 'het ter plekke zien' dragen meest bij aan de bekendheid van waterwerkzaamheden en -projecten.
- Veel vertrouwen in inspanningen vanuit overheid, maar potentieel voor betere informatievoorziening.

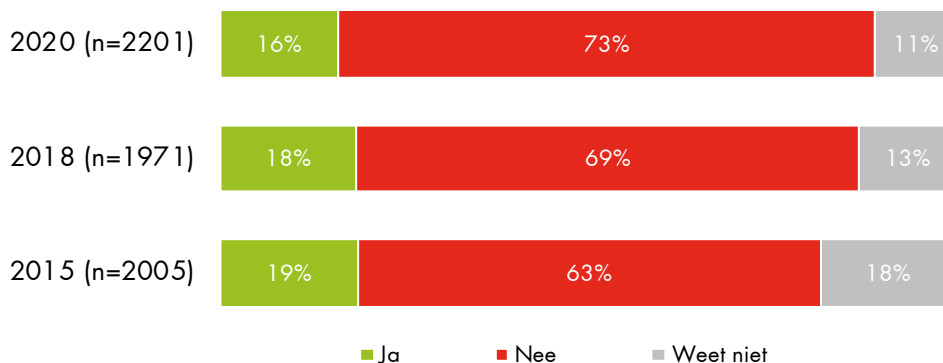
"De Deltawerken en Afsluitdijk om overstromingen tegen te gaan. Aanleggen uiterwaarden om overstromingen van rivieren op te vangen."

Een respondent in het onderzoek, als reactie op de vraag "Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op?"

DE SPONTANE BEKENDHEID MET WATERWERKPROJECTEN IN DE REGIO LOOPT IETS TERUG

De spontane bekendheid met waterprojecten en -werkzaamheden in de eigen regio is beperkt. Een minderheid (16%) geeft aan te herinneren iets gezien, gelezen of gehoord te hebben over waterwerkzaamheden of -projecten in de eigen regio. Dit is minder dan voorgaande jaren (18% in 2018).

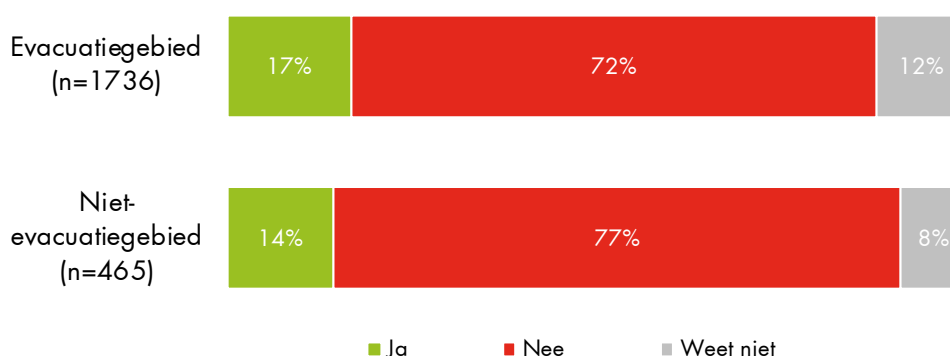
Figuur 4.1 Spontane bekendheid waterprojecten in de regio

Vraag: Heeft u dit jaar iets gezien, gelezen of gehoord over waterwerkzaamheden/ projecten in Nederland en/of in uw regio? Met "waterwerkzaamheden/ projecten" bedoelen we: werkzaamheden aan waterwegen zoals rivieren, kanalen en meren, werken die aan de Nederlandse kust plaatsvinden of werkzaamheden aan waterkeringen zoals duinen, dijken, dammen, of bouwwerken als sluizen?
Basis: Alle respondenten

De spontane bekendheid is iets hoger onder inwoners van evacuatiegebieden dan onder de rest van Nederland. Een grotere groep van inwoners buiten de evacuatiegebieden (77%) geeft aan niets te hebben gezien, gelezen of gehoord te over waterwerkzaamheden of – projecten in de eigen regio, vergeleken met inwoners in de evacuatiegebieden (72%).

Figuur 4.2 Spontane bekendheid waterprojecten in de regio – uitgesplitst naar gebied

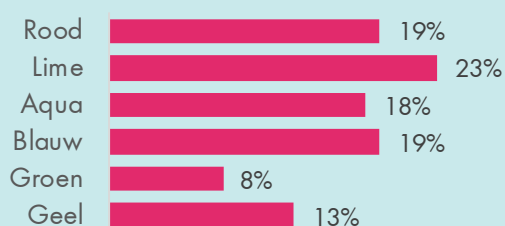

Vraag: Heeft u dit jaar iets gezien, gelezen of gehoord over waterwerkzaamheden/ projecten in Nederland en/of in uw regio? Met "waterwerkzaamheden/ projecten" bedoelen we: werkzaamheden aan waterwegen zoals rivieren, kanalen en meren, werken die aan de Nederlandse kust plaatsvinden of werkzaamheden aan waterkeringen zoals duinen, dijken, dammen, of bouwwerken als sluizen?
Basis: Alle respondenten

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

De betrokkenheid bij waterprojecten in de regio verschilt – zoals verwacht – sterk tussen de leefstijlen. Leefstijl Lime, de actief betrokkenen, is veruit het meest geïnformeerd over waterwerkzaamheden en projecten. Leefstijl groen, onwetende sceptici, is het minst op de hoogte.

iets gezien, gelezen of gehoord over waterwerkzaamheden / projecten in uw regio

WERKZAAMHEDEN AAN DIJKEN EN RIVIEREN ZIJN MEEST BEKEND

Degenen die aangeven informatie te hebben vernomen geven net als voorgaande metingen het vaakst aan dat dit betrekking had op werkzaamheden aan dijken (38%), op afstand gevolgd door werkzaamheden aan rivieren (15%). In toenemende mate geeft men aan iets te hebben gezien, gelezen of gehoord over werk aan waterwerken (14%, was 7% in 2016) en over wateropvang-gebieden (9%, was 5% in 2016).

Tabel 4.2 Werkzaamheden/projecten die men spontaan noemt

Spontaan genoemd:	2020 n=354	2018 n=399	2015 n=359
Dijken	38%	44%	41%
Rivieren	15%	20%	26%
Werken aan waterwerken (sluizen, waterkeringen, kades, bruggen, dammen)	14%	13%	7%
Werken aan de duinen / strand/ zandsuppletie / kustversterking/	13%	12%	11%
Wateropvang(gebieden)/ wateropslag	9%	7%	5%
Werken aan kanalen en overige wateren (beken, sloten, meren, wadden)	7%	4%	9%
Anders	10%	7%	9%
Weet niet	5%	2%	4%

Inwoners van evacuatiegebieden (44%) hebben daarbij vaker dan inwoners buiten de evacuatiegebieden (20%) informatie vernomen over werkzaamheden aan dijken. Dit laat zich vanzelfsprekend verklaren door dat er meer dijkwerkzaamheden in evacuatiegebieden plaatsvinden dan in de rest van Nederland.

REGIONALE DAGBLADEN EN HUIS-AAN-HUIS-KRANTEN EN 'HET TER PLEKKE ZIEN' DRAGEN MEEST BIJ AAN DE BEKENDHEID VAN WATERWERKZAAMHEDEN EN -PROJECTEN

Regionale bladen of huis-aan-huis kranten (53%) en het 'ter plaatse zien' (50%) zijn de meest voorkomende informatiebronnen om op de hoogte te zijn van waterwerkzaamheden of – projecten in de regio. Het bereik van regionale dagbladen of huis-aan-huis kranten loopt afgelopen jaren langzaam terug. Het bereik van websites is beperkt (11%), maar neemt iets toe ten opzichte van 2018 (7%).

Opvallend is dat inwoners buiten evacuatiegebieden vaker op de hoogte zijn van waterwerkzaamheden of -projecten door landelijke dagbladen (38% vs. 23%), social media (19% vs. 10%) en radio (15% vs. 7%) dan inwoners uit de evacuatiegebieden. Vooral inwoners van evacuatiegebied Waddeneilanden zagen de werkzaamheden vaak ter plaatse (85%). Televisie speelt een grotere rol voor de bekendheid met waterprojecten in de regio voor inwoners van Zeeland (42%) en Waddenzee (39%)

Tabel 4.3 Informatiebronnen waterwerkzaamheden/projecten

Informatiebronnen:	2020 n=384	2018 n=399	2015 n=359
Via een regionaal dagblad of huis-aan-huis-krant	53%	57%	64%
Ik zag de werkzaamheden ter plaatse	50%	50%	55%
Via een landelijk dagblad/krant	27%	22%	27%
Via een informatiebord bij de werkzaamheden	21%	25%	26%
Via de televisie	20%	25%	21%
Via familie/vrienden/kennissen	15%	12%	10%
Via social media (Twitter, Facebook, Instagram, Pinterest, YouTube)	13%	13%	10%
Via een website	11%	7%	28%
Via een digitale nieuwsbrief	11%	12%	10%
Via een informatieavond/bijeenkomst	10%	9%	9%
Via de radio	9%	6%	7%
Via een open dag / uitstapje bij een waterbedrijf en/of project	6%	9%	8%
Anders	4%	4%	5%
Weet niet	1%	1%	2%

Vraag: Waar heeft u dan wel eens iets gezien, gelezen of gehoord over waterwerkzaamheden/projecten in uw regio?

Basis: Respondenten die iets gezien, gelezen of gehoord hebben over waterwerkzaamheden/projecten in hun regio en konden benoemen waarover ze iets hebben vernomen.

De toename van het bereik van websites in 2018 is het gevolg van vragenlijstaanpassingen.

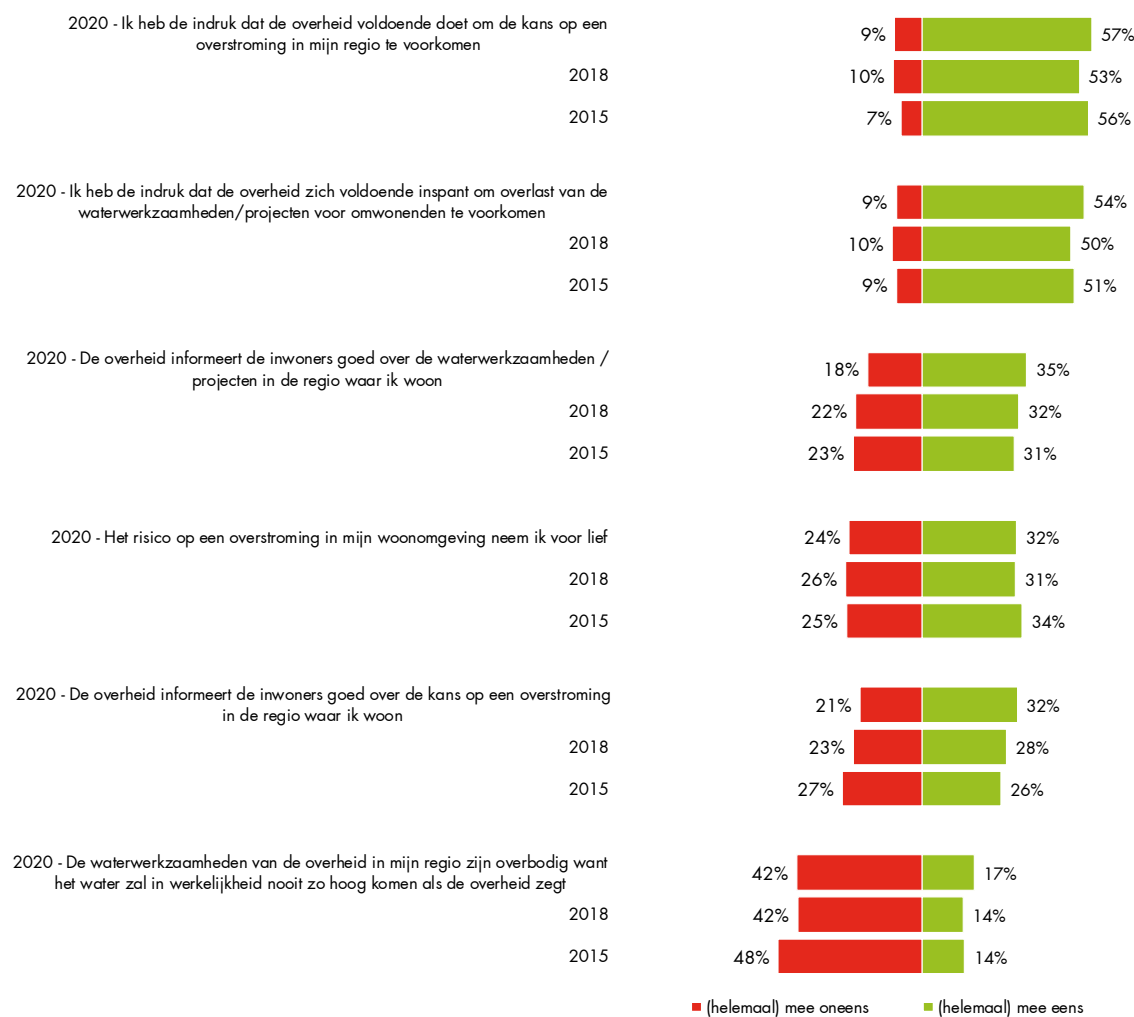
VEEL VERTROUWEN IN INSPANNINGEN VANUIT OVERHEID, MAAR POTENTIEEL VOOR BETERE INFORMATIEVOORZIENING

Als het gaat om de informatievoorziening vanuit de overheid over de overstromingskans en over waterprojecten- en werkzaamheden in de woonomgeving is men over het algemeen in toenemende mate positief. Men heeft een positieve indruk van de mate waarin de overheid voldoende doet om de kans op een overstroming te beperken (57%) en om overlast van waterwerkzaamheden en -projecten voor omwonenden te voorkomen (54%). Ook is een duidelijke verbetering te zien in de mate waarin inwoners positief zijn over de informatie van de overheid over waterwerkzaamheden en -projecten in de regio.

De waterwerkzaamheden kunnen op veel steun rekenen van het publiek als het gaat om bescherming tegen overstromingen. Ruim vier op de tien personen geven aan dat de werkzaamheden volgens hen

niet overbodig zijn. Een kleine groep (17%) denkt daar anders over en is van mening dat de werkzaamheden wél overbodig zijn omdat zij niet verwachten dat het water zo hoog zal komen. Deze groep is iets toegenomen in omvang vergeleken met voorheen (14%). In diezelfde lijn is te zien dat als het gaat om de mate waarin inwoners het risico op een overstroming in hun woonregio voor lief nemen het beeld verdeeld is, zoals eerder ook het geval was. De groep die het risico voor lief neemt is wat groter dan de groep die dat niet zegt te doen (32% om 24%). In de evacuatiegebieden is men het vaker niet eens met deze stelling (26%) dan buiten de evacuatiegebieden (21%).

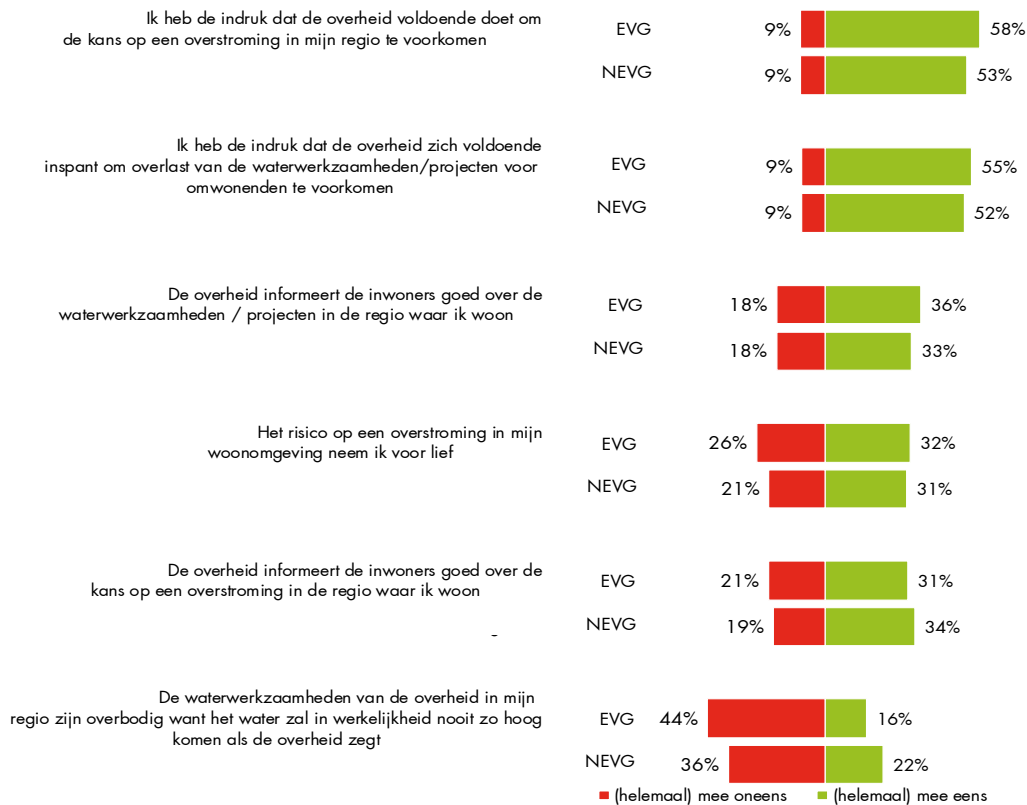
Figuur 4.3 Houding rol overheid bij waterprojecten in de regio

Vraag: Hieronder staat een aantal stellingen. Kunt u aangeven in hoeverre u het hiermee eens bent?
Basis: alle respondenten

Ondanks verbetering in de afgelopen jaren zijn inwoners verdeeld over de mate waarin de overheid inwoners goed informeert over de kans op een overstroming in hun regio. Dit beeld verschilt niet significant tussen inwoners van evacuatiegebieden (31% (helemaal) mee eens) vergeleken met inwoners daarbuiten (34% (helemaal) mee eens).

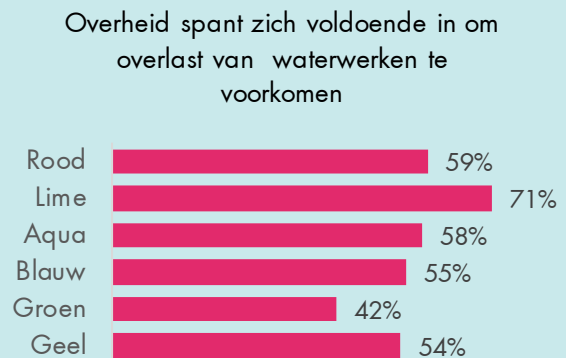
Figuur 4.4 Houding rol overheid bij waterprojecten in de regio – uitgesplitst naar gebied

Vraag: Hieronder staat een aantal stellingen. Kunt u aangeven in hoeverre u het hiermee eens bent?
Basis: alle respondenten

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Mensen verschillen. Er is een groot verschil tussen de leefstijlen lime en groen als het gaat om de mate waarin men de indruk heeft dat de overheid zich voldoende inspant om overlast van werkzaamheden te voorkomen. Lime is als actief betrokkene positief, groen is als onwetende scepticus kritisch over de inspanningen.

5. WATEROVERLAST

KERNPUNTEN

- Aantal mensen dat uit eigen hand ervaring heeft met wateroverlast blijft stabiel, namelijk twee derde van de Nederlanders.
- Verkeershinder door water op wegen en straten die blank staan (met elkaar verbonden) blijft men het meest ervaren. Tuin staat minder vaak blank.
- Het kennisniveau van de Nederlanders over regenwateroverlast ligt op een behoorlijk hoog niveau. De inhoudelijke bekendheid met preventieve maatregelen tegen regenwateroverlast is nog steeds beperkt.
- Meer mensen hebben maatregelen genomen om regenwateroverlast te voorkomen. Met name het aandeel dat de tuin heeft vergroend is gestegen.

“De overheid is wel redelijk goed bezig, maar het kan beter. Ik ben voor Gemeentebelasting op bestrate tuinen; meer straatwerk dan 50% van je tuin dan moet je tegelbelasting betalen, meer dan 75%, nog meer belasting”

Een respondent in het onderzoek, als reactie op de vraag “Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op?”.

AANTAL MENSEN DAT UIT EIGEN HAND ERVARING HEEFT MET WATEROVERLAST BLIJFT STABIEL, NAMELIJK TWEE DERDE VAN DE NEDERLANDERS

De eigen ervaring is belangrijk voor bewustwording bij burgers rondom milieukwesties, waaronder water, zo bleek al uit de voorgaande Waterpeil-metingen. "Zien is geloven". Ook in deze meting is daarom bij elk waterthema gevraagd naar de eigen ervaring hiermee. Kijken we naar de ervaring met wateroverlast (voor degenen voor wie de voorgelegde soorten wateroverlast van toepassing kon zijn, zoals het hebben van een tuin) dan zien we eenzelfde beeld als in 2016 en 2018: 62% procent heeft met een vorm van wateroverlast te maken gehad.

Tabel 5.1 *Ervaring regenwateroverlast: verdeling naar aantal ervaren soorten overlast*

	2020 n = 2201	2018 n = 1971	2016 n = 1060
Aantal soorten overlast			
0	35%	35%	35%
1	19%	20%	18%
2	18%	17%	16%
3	15%	14%	15%
4	8%	10%	10%
5	2%	3%	4%
6	2%	1%	2%

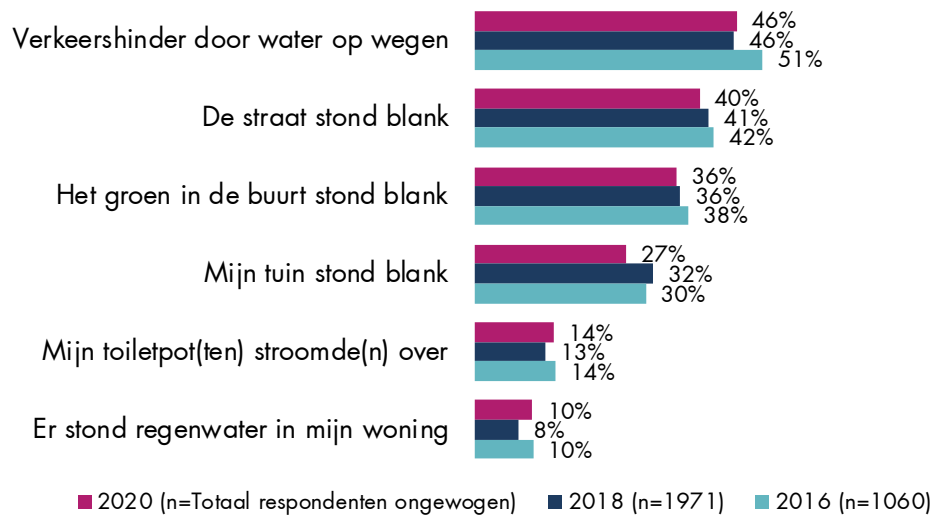
Vraag: Hieronder staat een aantal soorten van wateroverlast. Geeft u bij elke soort aan of u hiermee zelf wel eens mee te maken heeft gehad in Nederland.

Basis: Alle respondenten

VERKEERSHINDER DOOR WATER OP WEGEN EN STRATEN DIE BLANK STAAN (MET ELKAAR VERBONDEN) BLIJFT MEN HET MEEST ERVAREN. TUIN STAAT MINDER VAAK BLANK

Van de verschillende soorten wateroverlast hebben Nederlanders het vaakst (ruim vier op de tien) te maken gehad met verkeershinder door water op wegen, wat gelijk is gebleven ten opzichte van 2018. Tussen de circa drie en vier op de tien inwoners hebben te maken gehad met wateroverlast in de directe woonomgeving: de straat, het groen in de buurt of de tuin stond blank. Er is een significante afname zichtbaar in het aantal mensen waarvan de eigen tuin blank stond (-5%). Dit kan mogelijk verklaard worden door de campagnes die verscheidene gemeentes voeren om bewoners op te roepen de tuin te vergroenen en ontstenen. Wateroverlast in de woning zelf (regenwater in de woning, het overstromen van de toiletput) komt nog altijd het minst voor. Een op de tien mensen heeft weleens regenwater in de woning gehad, waarbij we een minieme significante toename zien ten opzichte van 2018 (+2%). Daarmee zitten we op hetzelfde percentage als in 2016, dus er kan ook sprake zijn van een steekproef schommeling.

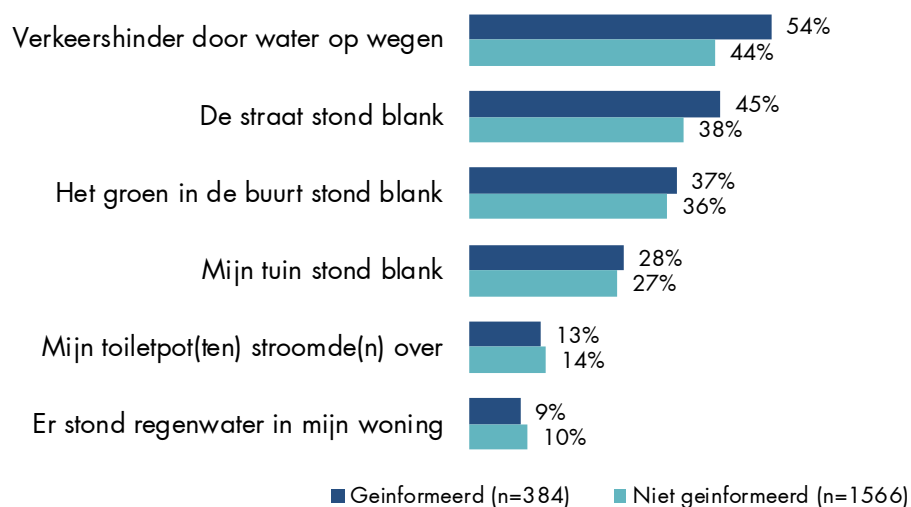
Figuur 5.1 Ervaring met regenwateroverlast

Vraag: Hieronder staat een aantal soorten van wateroverlast. Geef u bij elke soort aan of u hiermee zelf wel eens mee te maken heeft gehad in Nederland.

Basis: Alle respondenten

Figuur 5.2 Ervaring met regenwateroverlast – uitsplitsing naar geïnformeerde

Vraag: Hieronder staat een aantal soorten van wateroverlast. Geef u bij elke soort aan of u hiermee zelf wel eens mee te maken heeft gehad in Nederland.

Zoals in de leeswijzer staat vermeld, wordt met geïnformeerde bedoeld: personen die in het afgelopen jaar geïnformeed zijn over waterwerkzaamheden of -projecten in hun regio.

Basis: Alle respondenten

Er is geen verschil naar gebied zichtbaar in de verschillende soorten wateroverlast die men heeft ervaren. In 2018 gaven inwoners van evacuatiegebieden minder vaak aan water op straat en verkeershinder te hebben ervaren. Geïnformeerde inwoners geven vaker aan dat ze overlast door water op straat hebben ervaren.

HET KENNISNIVEAU VAN DE NEDERLANDERS OVER REGENWATEROVERLAST LIGT OP EEN BEHOORLIJK HOOG NIVEAU

Om inzicht te krijgen in het huidige kennisniveau van het algemeen Nederlands publiek over regenwateroverlast hebben we hen negen stellingen voorgelegd in de vorm van een korte quiz. Daarbij konden zij kiezen uit de antwoorden "waar", "niet waar" en "weet niet". Bij dit soort kennisvragen - die bij elk waterthema terugkomen - is respondenten expliciet gevraagd om, indien zij het antwoord niet weten, niet te gokken maar voor de weet niet categorie te kiezen. Dit om een zo accuraat mogelijk beeld van het kennisniveau te verkrijgen.

Tabel 5.2 Kennis regenwateroverlast: verdeling naar aantal goede antwoorden

	2020 n = 2201	2018 n = 1971	2016 n = 1060
Aantal goede antwoorden			
0	3%	2%	3%
1	2%	2%	1%
2	4%	3%	3%
3	8%	8%	6%
4	11%	12%	11%
5	16%	19%	18%
6	21%	21%	22%
7	19%	21%	22%
8	13%	11%	11%
9	3%	2%	2%
Gemiddelde	5,5	5,5	5,6

Het kennisniveau van de Nederlanders over regenwateroverlast ligt op een behoorlijk hoog niveau. We zien een schommeling in het aantal mensen dat alle vragen fout had en zit daarmee terug op het niveau van 2016. Bijna driekwart (72%) heeft minimaal de helft van de stellingen (5 van de 9) juist beantwoord. Een derde (35%) geeft bij driekwart van de stellingen (minimaal 7 van de 9 stellingen) het juiste antwoord. Kijken we naar de extremen dan zien we dat een minderheid van 3% bij geen enkele stelling het juiste antwoord weet; deze groep blijft ongeveer gelijk met voorgaande metingen. De minderheid die bij alle stellingen het juiste antwoord weet is vrijwel gelijk aan beide eerdere metingen (+1%)

In tabel 5.3 zijn de negen stellingen weergegeven met het percentage dat hierbij het goede of foute antwoord gaf, of aangaf dit niet te weten. De tabel is gesorteerd van stellingen die men het vaakst goed tot stellingen die men het minst vaak goed heeft beantwoord. Aan de kleur van de stelling is te zien of deze "waar" of "onwaar" is. Significante percentages ten opzichte van de meting in 2020 zijn gemarkeerd met groen (hoger t.o.v. 2020) en rood (lager t.o.v. 2020).

Tabel 5.3 Kennis regenwateroverlast: resultaten per stelling

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
De riolering voert regenwater af			
Goed	75%	78%	78%
Fout	16%	15%	14%
Weet niet	9%	7%	8%
Bij bestrate tuinen kan het regenwater snel in de bodem zakken			
Goed	74%	75%	74%
Fout	16%	15%	16%
Weet niet	9%	10%	10%
Verzekeraars zien de schade door hevige regenval de afgelopen jaren toenemen			
Goed	74%	80%	86%
Fout	9%	6%	5%
Weet niet	18%	15%	9%
Oplopende schade door hevige regenval zorgt voor hogere premies van opstal- en inboedelverzekeringen			
Goed	70%	74%	77%
Fout	11%	9%	8%
Weet niet	19%	17%	16%
De riolering is er om verspreiding van ziekten te voorkomen			
Goed	66%	67%	64%
Fout	20%	19%	21%
Weet niet	14%	14%	16%
Als het riool vol is door hevige regenval stroomt het over naar het oppervlaktewater			
Goed	61%	63%	63%
Fout	17%	17%	19%
Weet niet	22%	20%	18%
Een groen dak kan ongeveer 50% van het regenwater opnemen en weer afgeven in de atmosfeer			
Goed	60%	53%	54%
Fout	11%	10%	14%
Weet niet	29%	37%	32%
Ongeveer 90% van de tijd regent het niet in Nederland			
Goed	38%	34%	34%
Fout	45%	50%	52%
Weet niet	17%	17%	13%
Door de waterzuivering die aan het riool is gekoppeld, belast nog maar weinig van ons afvalwater het milieu			
Goed	31%	27%	26%
Fout	42%	45%	47%
Weet niet	28%	28%	27%

Vraag: Hieronder volgt een korte quiz met een aantal stellingen rondom regenwateroverlast. Geef aan of de stelling volgens u waar of niet waar is. Gok niet: er is een "weet niet" optie. Deze kunt u gebruiken als u het antwoord echt niet weet.

Basis: Alle respondenten

*Leeswijzer. Bij deze en soortgelijke tabellen in dit rapport is met de kleur bij de stelling aangegeven of de stelling waar (groen) of niet waar (rood) is. Bijvoorbeeld de eerste stelling in de tabel "De riolering voert regenwater af" zien we dat 75% deze stelling goed heeft. De stelling is groen gemarkeerd: "goed hebben" betekent in dit geval dat 75% terecht denkt dat deze stelling waar is. Evenzo betekent "goed"

bij een rood gemarkeerde stelling (bijvoorbeeld "bij bestrate tuinen kan het regenwater snel in de bodem zakken") dat men weet dat deze stelling niet waar is.

Zoals te zien is in tabel 5.3 komt de kennis van het publiek aangaande wateroverlast grotendeels overeen met het beeld van eerdere metingen. Zo weet de ruime meerderheid dat de riolering regenwater afvoert (75%), dat regenwater bij bestrate tuinen niet snel in de bodem kan zakken (74%) en dat verzekeraars schade door hevige regenval de afgelopen jaren zien toenemen (74%).

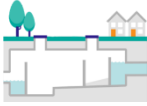

Toch zien we daarbij ook enkele verschuivingen in de tijd. Opvallend is de lichte afname in de stellingen die gaan over de schade door hevige regenval. Er is een dalende lijn zichtbaar in het aantal mensen dat weet dat verzekeraars schade zien toenemen door hevige regenval (-12% t.o.v. 2016) en dat oplopende schade door hevige regenval zorgt voor hogere verzekeringspremies (-7% t.o.v. 2016). Meer mensen lijken te weten dat de koppeling van de waterzuivering aan ons rioolstelsel niet betekent dat ons afvalwater het milieu minder belast (+5% t.o.v. 2016). Dit aandeel is echter wel klein, slechts een derde beantwoordt deze stelling correct. Ook zien we een toename in het aantal mensen dat weet dat een groen dak ongeveer 50% van het regenwater kan opnemen en afgeven aan de atmosfeer (+6% t.o.v. 2016).

Naar gebied zien we vrijwel geen verschillen. Enkel als het gaat om de afvoer van regenwater door onze riolering, zijn inwoners van evacuatiegebieden hier meer van op de hoogte (76%) dan inwoners buiten evacuatiegebieden (72%). Mensen die zijn geïnformeerd over waterwerkzaamheden geven overwegend vaker het juiste antwoord dan niet-geïnformeerden. Daarbij moeten niet-geïnformeerden ook significant vaker het antwoord schuldig blijven.

DE INHOUDELIJKE BEKENDHEID MET PREVENTIEVE MAATREGELEN TEGEN REGENWATEROVERLAST IS NOG STEEDS BEPERKT

Om in kaart te brengen hoe bekend men is met overheidsmaatregelen ter preventie van regenwateroverlast, is een viertal maatregelen aan bewoners voorgelegd (tabel 5.4).

Tabel 5.4 Bekendheid met overheidsmaatregelen ter preventie van regenwateroverlast

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Preventief beheer:			
	<i>De gemeente reinigt regelmatig rioolkolken/buizen zodat deze een zware regenval aankunnen.</i>		
	46%	46%	35%
	29%	32%	37%
	25%	23%	28%
Benutten noodberging in groene zones:			
	<i>Het teveel aan regenwater wordt opgevangen in "wadi's" (groenvoorzieningen die water opvangen en in de bodem laten infiltreren of vertraagd het water afvoeren naar het oppervlaktewater. Zo wordt wateroverlast te midden van bebouwing voorkomen.</i>		
	27%	26%	20%
	32%	30%	34%
	41%	43%	46%
Aanleggen berg-bezink bassins:			
	<i>Deze ondergrondse kelders worden gebouwd om grote hoeveelheden regenwater tijdelijk te bergen. Daarmee wordt overbelasting van het riool en dat water op straat blijft staan, voorkomen.</i>		
	18%	17%	12%
	26%	23%	26%
	56%	59%	62%
Afkoppelen rioolstelsel:			
	<i>Bij een afgekoppeld stelsel stroomt het water van daken en straten naar vijvers en sloten, in plaats van dat het in het riool terecht komt.</i>		
	17%	18%	14%
	28%	24%	29%
	55%	59%	57%

Vraag: Bij een hoosbui of wolkbreuk valt er in korte tijd zoveel water dat het watersysteem en de riolering het niet meer aankunnen. Om wateroverlast die hierdoor ontstaat zoveel mogelijk te voorkomen, nemen gemeenten en waterschappen maatregelen. In hoeverre bent u bekend met de volgende overheidsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen van wateroverlast?

Basis: alle respondenten

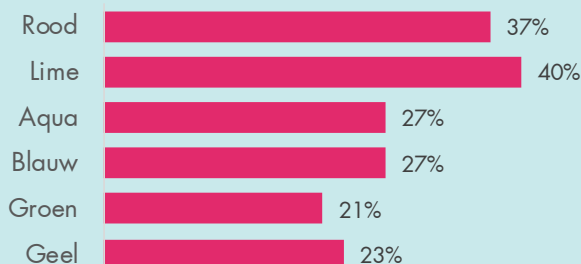
De inhoudelijke bekendheid met de voorgelegde maatregelen onder Nederlanders is nog steeds beperkt. Bij alle stellingen geeft een (ruime) meerderheid aan hier niet mee bekend te zijn of er alleen bekend mee te zijn van naam (weleens van gehoord hebben). De inhoudelijke bekendheid is ten opzichte van de vorige meting in 2018 vrij stabiel gebleven. De inhoudelijke bekendheid is nog steeds het hoogst bij preventief beheer (46%) en maakt dit een positieve uitschieter relatief tot de andere maatregelen. Ten aanzien van het aanleggen van berg-zink bassins en het afkoppelen van het rioolstelsel is de inhoudelijke bekendheid het laagst (respectievelijk 18% en 17%). Dit is vergelijkbaar met 2018.

We zien in deze meting wel verschil in de vergelijking naar gebieden. Zo zijn inwoners buiten evacuatiegebieden vaker inhoudelijk bekend met drie maatregelen ten opzichte van de evacuatiegebieden. Dit zijn: het afkoppelen van het rioolstelsel, het aanleggen van berg-bezink bassins en het benutten van noodberging in groene zones. Daarbij zijn mensen die geïnformeerd zijn over waterwerkzaamheden vaker inhoudelijk bekend met alle maatregelen dan de groep niet-geïnformeerden.

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

De inhoudelijke kennis over noodbergingen benutten in groene zones om wateroverlast op straat te voorkomen is vooral bekend onder rood (de geëngageerde hedonist) en lime (de actief betrokkene). Omdat deze leefstijlen al klimaat-*minded* zijn is dit geen verrassing. Met name groen (de onwetende scepticus) en geel (de ver-van-mijn-bed-show) zijn hier minder van op de hoogte.

Benutten noodberging in groene zones. Het teveel aan regenwater wordt opgevangen in wadi's. Zo wordt wateroverlast op straat voorkomen.

MEER MENSEN HEBBEN MAATREGELEN GENOMEN OM REGENWATEROVERLAST TE VOORKOMEN. MET NAME HET AANDEEL DAT DE TUIN HEeft VERGROEND IS GESTEGEN

Bij het voorkomen van regenwateroverlast is niet alleen een rol weggelegd voor de overheid, maar ook voor burgers. Om in kaart te brengen in hoeverre zij gebruik maken van de voor hen beschikbare handelingsperspectieven, hebben we dit uitgevraagd voor acht maatregelen die zij zelf in en om hun woning kunnen nemen.

Bijna twee derde van de Nederlanders (60%) heeft een of meer maatregelen getroffen ter voorkoming van regenwateroverlast. Gemiddeld heeft men 1,2 maatregel genomen. Dit is een stijging in zowel het gemiddelde aantal maatregelen dat genomen is als het percentage Nederlanders dat maatregelen genomen heeft.

Tabel 5.5 Gedrag(sintentie) rondom maatregelen ter preventie van regenwateroverlast

	2020 n=2201	2018 n=1971
Aantal genomen maatregelen		
0	40%	48%
1	25%	26%
2	21%	18%
3	9%	5%
4	3%	2%
5	1%	1%
6	0%	0%
7	1%	1%
8	0%	0%
Gemiddelde	1,2	1,0

De top 3 van maatregelen die het vaakst zijn genomen, wordt aangevoerd door het zorgen voor meer groen en minder tegels in de tuin (55%), gevolgd door regenwater opvangen rond het eigen huis (39%). Vooral het vergroenen van de tuin is gestegen ten opzichte van 2018 (+8% die het gedaan heeft). Ongeveer een op de zes Nederlanders probeert wateroverlast te voorkomen via het ontluchten van het riool en/of het waterbestendig maken van vloeren. Daarbij hebben ook meer mensen regenwater opgevangen rond het eigen huis (+3%) en is een groter deel dat van plan (+6%) ten opzichte van 2018.

Figuur 5.3 Gedrag rondom maatregelen ter preventie van regenwateroverlast

Vraag: Hieronder staat een aantal maatregelen die in en om uw woning zelf zou kunnen nemen om regenwateroverlast te voorkomen. Geeft u aan of u dit: niet heeft gedaan en niet van plan bent; niet gedaan heeft en wel van plan bent; gedaan heeft. Indien een maatregel niet van toepassing is op uw situatie omdat u in een flat woont, geeft u dan niet van toepassing aan. Hieronder staat een aantal soorten van wateroverlast. Geeft u bij elke soort aan of u hiermee zelf wel eens mee te maken heeft gehad in Nederland.

De figuur geeft de percentages weer van mensen die deze maatregelen genomen hebben.

Basis: Alle respondenten

Niet alleen de reeds genomen maatregelen zijn gestegen ten opzichte van de meting in 2018. Over de hele linie zien we dat de groep die de intentie heeft om de maatregel(en) te nemen, gestegen is ten opzichte van 2018. Zelfs voor zandzakken en/of schotten aanschaffen, de maatregel die het minst genoemd is, is de intentie gegroeid (+4%). We zien ook dat significant meer mensen terugslagkleppen in de woning hebben geplaatst (+5%), maar dat is nog niet zo hoog als in 2016 (waar 15% aangaf dit gedaan te hebben).

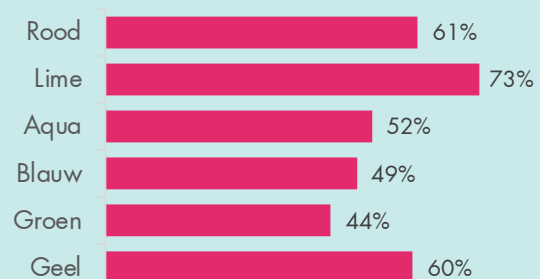
Naar gebied zien we enkel verschil bij de maatregel "regenwater opvangen rond eigen huis" die inwoners buiten evacuatiegebieden vaker van plan zijn te gaan nemen dan inwoners van evacuatiegebieden. Bij de meting in 2018 zagen we dat inwoners van evacuatiegebieden gemiddeld vaker maatregelen hebben getroffen. Dat is in deze meting niet geval.

Tussen inwoners die wel versus geen informatie hebben vernomen over regionaal waterwerk, zijn diverse verschillen in hun gedrag(sintentie) te zien. Deze verschillen zijn in de kern vergelijkbaar met de voorgaande meting. Geïnformeerden hebben gemiddeld vaker maatregelen getroffen. Zoomen we in op de individuele maatregelen dan valt op dat geïnformeerden vaker aangeven dat zij regenwater hebben opgevangen rond hun huis, de tuin hebben vergroend en het riool hebben ontlucht. Zij hebben minder vaak de intentie om elektriciteit aan te passen.

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Wanneer het gaat om vergroening van de tuin zien we dat lime (de actief betrokkene), rood (de geëngageerde hedonist) en verrassenderwijs geel (de ver-van-mijn-bed-show) dit vaker al gedaan hebben. Rood en lime vanuit de overtuiging dat dit beter is voor het klimaat, geel eerder vanuit een 'gezelligheid' perspectief of via een gezamenlijke actie in de buurt.

Maatregelen om regenwateroverlast te voorkomen: Minder tegels/bestrating in de tuin en meer groen erin

6. WATERTEKORT

KERNPUNTEN

- Nederlanders hebben vaker te maken gehad met gevolgen van zoetwatertekort
- Kennisniveau over de beschikbaarheid van zoetwater stijgt, met name aangaande klimaatverandering en natuurschade door droogte
- Maatregelen voor waterbesparing stabiel gebleven. Wel wordt er korter gedoucht en minder in bad gegaan

“We houden de boel best goed in de gaten: onze dijken, de afsluitdijk, ruimte maken voor evt. overstroming van de grotere rivieren in ons land (polders), maar ook het opvangen van water zodat we water hebben in de drogere periodes. Wat ik ook fijn vond, is dat ze van zich lieten horen toen het vorig jaar zo extreem heet was en er een watertekort dreigde te ontstaan. Dat ze vertelden, dat we niet onnodig tuinen moesten gaan besproeien en rustig aan doen met douchen, etc.. Ik hoop eigenlijk wel dat ze dat dit jaar eerder al gaan aangeven en niet pas als het (bijna) te laat is. Laat mensen zich er maar bewust van zijn/worden, dat het nergens op slaat om elke dag te douchen. Die luxe hadden we in de Middeleeuwen ook niet en ik weet dat we niet in de middeleeuwen meer leven, maar dagelijks douchen is echt een luxe verspilling van natuurbronnen!!!”

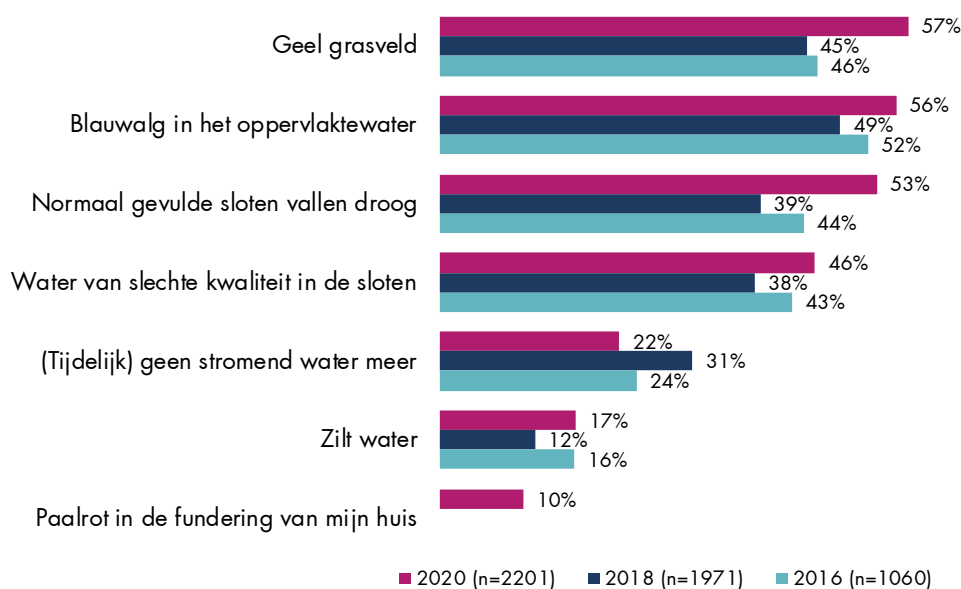
Een respondent in het onderzoek, als reactie op de vraag “Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op?”.

NEDERLANDERS HEBBEN VAKER TE MAKEN GEHAD MET GEVOLGEN VAN ZOETWATERTEKORT

Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking (82%) heeft met minstens een van de zes voorgelegde gevolgen van een zoetwatertekort te maken gehad in Nederland. Gemiddeld heeft men met 2,6 gevolgen van doen gehad. Dit is gestegen ten opzichte van vorige metingen (2,1 in 2018, 2,3 in 2016). Deze ontwikkeling kunnen we deels verklaren aan de hand van recent nieuws over droogte. Toch is dit ook een structurele ontwikkeling, gezien de afgelopen droge zomers.

Met vier van de zes gevolgen heeft een aanzienlijk deel ervaring: dit varieert van ruim twee op de vijf die aangeven dat het water in sloten van slechte kwaliteit is, tot ruim de helft die blauwalg in het oppervlaktewater hebben meegemaakt. Zilt water wordt relatief minder vaak (17%) genoemd. In 2020 is een gebeurtenis toegevoegd, namelijk: paalrot in de fundering van mijn huis. Daar blijkt slechts 10% ervaring mee te hebben.

Figuur 6.1 Eigen ervaring met gebeurtenissen in Nederland door zoetwatertekort

Vraag: Hieronder staat een aantal gebeurtenissen rondom droogte en watertekort. Geeft u bij elke soort aan of u hiermee zelf weleens te maken heeft gehad in Nederland als gevolg van zoetwaterwatertekort. In 2020 is de optie toegevoegd, welke niet is opgenomen als vergelijking: paalrot in de fundering van mijn huis. Ook is de optie 'weet niet' toegevoegd als antwoordoptie in deze meting.

Basis: alle respondenten

Door de tijd zien we behoorlijke verschillen. Naast de toename in algemene zin is er vooral een toename in het aantal personen dat te maken heeft gehad een geel grasveld, tijdelijk geen stroom meer en droogvallende sloten. Dit zijn tevens de meest zichtbare effecten van droogte. Na twee droge zomers is het enigszins logisch dat deze twee er uitspringen. Met zilt water heeft nog steeds een klein deel ervaring.

Naar gebied zijn er weinig verschillen in de mate van ervaring met de voorgelegde gevolgen van zoetwatertekort, behalve dat inwoners van evacuatiegebieden vaker aangeven te maken gehad te hebben met droogvallende sloten dan inwoners van niet- evacuatiegebieden (42% t.o.v. 33%). In de vorige meting betrof dit enkel zilt water, daar zien we nu vrijwel geen verschil.

Wat betreft geïnformeerdeheid over regionaal waterwerk zijn er meer verschillen. Geïnformeerden geven gemiddeld minder vaak aan met de voorgelegde gevolgen van zoetwatertekort te maken hebben gehad dan niet-geïnformeerden. Dat geldt over de hele linie, uitgezonderd tijdelijke stroomuitval en paalrot: daarin verschillen beide groepen onderling nauwelijks. Deze resultaten zijn vrijwel gelijk aan de meting in 2018.

KENNISNIVEAU OVER DE BESCHIKBAARHEID VAN ZOETWATER STIJGT, MET NAME AANGAANDE KLIMAATVERANDERING EN NATUURSCHADE DOOR DROOGTE

Om nader inzicht te krijgen in het kennisniveau rondom de beschikbaarheid van zoetwater is een korte quiz met acht stellingen voorgelegd, net zoals bij het thema wateroverlast. Het kennisniveau laat een stijgende lijn zien in de tijd; zo is de groep die geen enkele vraag goed beantwoordt met de helft gedaald van 12% in 2016 naar 6% anno 2020. We zien in het kennisniveau van het Nederlands publiek over de beschikbaarheid van zoetwater een stijgende lijn ten opzichte van vorige metingen. Dat is terug te zien in het gemiddeld aantal goede antwoorden (het aandeel Nederlanders dat minimaal de helft of driekwart van de stellingen correct beantwoordt). Zo geeft meer dan de helft (65%) bij minimaal de helft van de stellingen over zoetwaterbeschikbaarheid het juiste antwoord. Dit is gestegen ten opzichte van 2016 waar het op 47% en 2018 waar het op 52% lag. Evenzo zien we dat het aandeel dat bij driekwart (of meer) van de stellingen het juiste antwoord geeft bij het thema zoetwaterbeschikbaarheid ook is gestegen (van 5% in 2016, 7% in 2018 en 12% nu).

Tabel 6.1 Kennis beschikbaarheid zoetwater: verdeling naar aantal goede antwoorden

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Aantal goede antwoorden			
0	6%	9%	12%
1	5%	9%	9%
2	10%	14%	14%
3	14%	17%	18%
4	20%	20%	19%
5	18%	14%	13%
6	14%	10%	10%
7	9%	6%	4%
8	3%	1%	1%
Gemiddelde	4,1	3,5	3,3

In lijn met de stijging in het kennisniveau, zien we dat het aandeel dat 'weet niet' invult over de hele linie daalt. Bij de stellingen aangaande droogte en watertekort door klimaatverandering en schade aan de natuur door droge perioden is deze daling het sterkst zichtbaar. Meer mensen zijn zich bewust van beide feiten. De enige stelling die minder vaak goed werd beantwoordt betreft de evenredige verdeling van het beschikbare water over maatschappelijke behoeften bij een zoetwatertekort (35% in 2018, 33% nu).

Figuur 6.2 Kennis beschikbaarheid zoetwatervoorziening

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Door klimaatverandering komen periodes met droogtes en watertekort vaker in Nederland voor.			
Goed	76%	59%	55%
Fout	12%	20%	22%
Weet niet	12%	21%	24%
Eerdere droge periodes in Nederland hebben voor aanzienlijke schade aan de natuur gezorgd.			
Goed	67%	48%	52%
Fout	17%	27%	22%
Weet niet	16%	25%	26%
Onder duinen en zandgronden bevindt zich vaak een zoetwaterreservoir.			
Goed	55%	56%	56%
Fout	13%	10%	10%
Weet niet	32%	34%	33%
Eerdere droge periodes in Nederland hebben nauwelijks voor schade aan de economie gezorgd.			
Goed	51%	39%	39%
Fout	26%	33%	31%
Weet niet	23%	28%	29%
Het IJsselmeer is een van de grootste zoetwaterreservoirs/voorraden van West-Europa.			
Goed	50%	46%	45%
Fout	16%	17%	16%
Weet niet	34%	37%	39%
In Nederland is zoveel zoet water dat we hier niet te maken zullen krijgen met ernstige watertekorten als gevolg van droogte zoals deze in Zuid-Europa			
Goed	45%	36%	31%
Fout	31%	38%	37%
Weet niet	24%	26%	32%
Veel sectoren van de economie zijn er op toegerust om voor hun productie gebruik te maken van zout water mocht er een zoetwatertekort zijn.			
Goed	37%	32%	28%
Fout	19%	20%	22%
Weet niet	44%	48%	50%
Bij een zoetwatertekort krijgen maatschappelijke behoeften (zoals landbouw, industrie, scheepvaart, natuur, elektriciteit) allemaal een even groot deel van het beschikbare water			
Goed	33%	35%	21%
Fout	28%	23%	38%
Weet niet	39%	41%	41%

Vraag: Hieronder volgt een korte quiz met een aantal stellingen rondom de beschikbaarheid van zoetwater. Geef aan of de stelling volgens u waar of niet waar is. Gok niet: er is een "weet niet" optie. Deze kunt u gebruiken als u het antwoord echt niet weet.

Basis: alle respondenten

Gekeken naar specifieke stellingen, neemt de kennis aanzienlijk toe ten aanzien van droogte en watertekort als gevolg van klimaatverandering (+17% juiste antwoord) en de schade aan de natuur als gevolg van eerdere periodes van droogte (+19% juiste antwoord). Ook zijn meer mensen zich bewust van de schade die de economie ondervindt door eerdere droge periodes in Nederland (+12% juiste antwoord).

Geïnformeerden over waterwerken geven significant vaker het juiste antwoord bij elke stelling. Naar gebied zien we enkel verschil bij twee stellingen. Inwoners buiten evacuatiegebieden weten vaker dat onder duinen en zandgronden zoetwaterreservoirs zijn, terwijl inwoners binnen evacuatiegebieden beter op de hoogte zijn dat maatschappelijke behoeften geen evenredige verdeling van water krijgen bij een zoetwatertekort.

MAATREGELEN VOOR WATERBESPARING LICHT GESTEGEN. WEL WORDT ER KORTER GEDOUCHT EN MINDER IN BAD GEGAAN

Wanneer er sprake is van droogte en zoetwatertekort zijn er diverse handelingsperspectieven voor burgers beschikbaar om in en om hun woning zuinig(er) om te gaan met zoetwater. In Waterpeil hebben we het gedrag dit jaar voor 11 handelingsperspectieven c.q. maatregelen. Ten opzichte van 2018 is de maatregel om watergebruik te spreiden over dag toegevoegd.

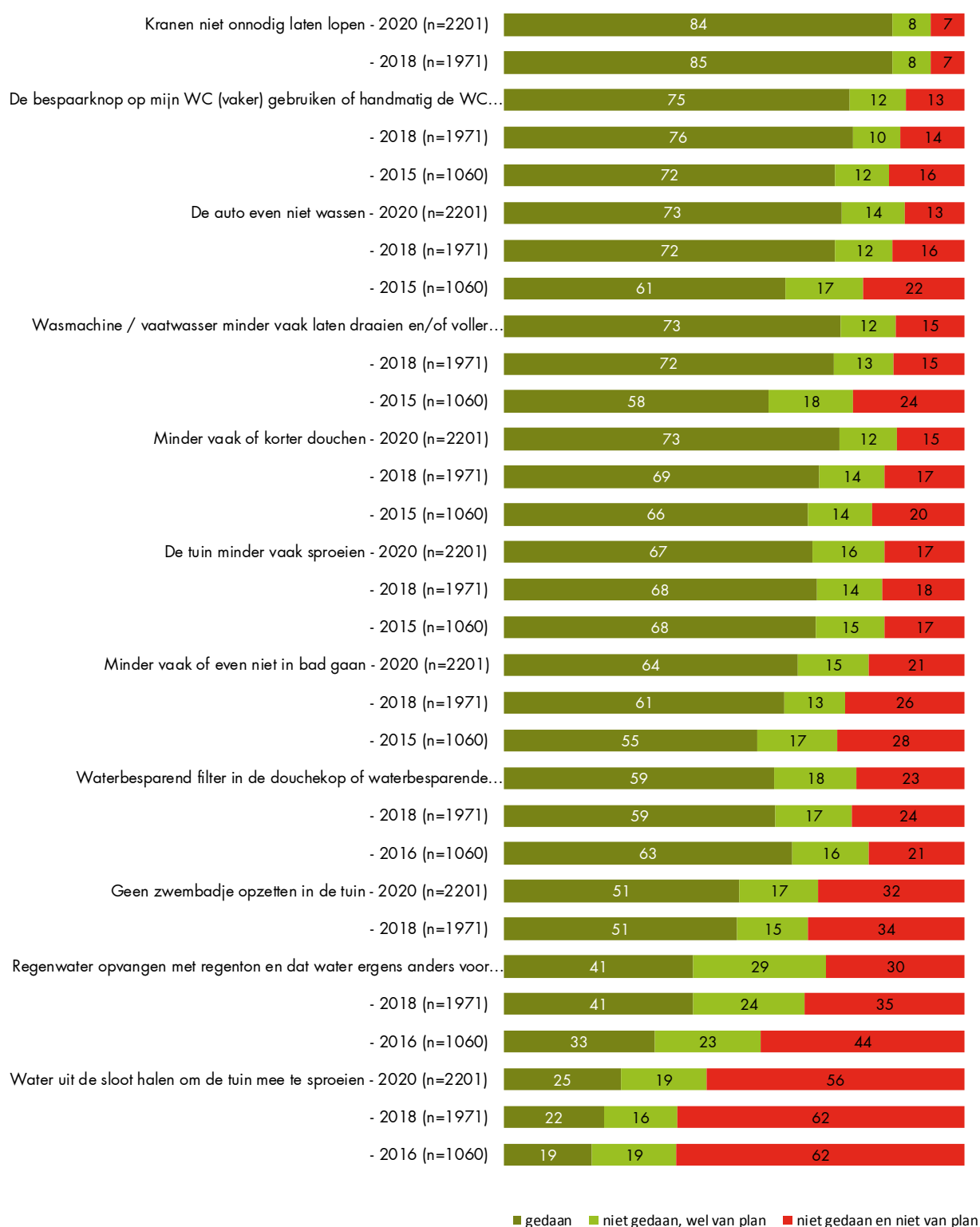
Vanwege de actualiteit van droogte hebben we gekeken naar het verloop van resultaten tijdens de veldwerkperiode. Bij de vraag of men zich zorgen maakt over watertekort door aanhoudende droogte zien we dat dit aandeel in de periode na 21 april significant groter is (een moment waarop in het nieuws gerapporteerd werd over droogte).

Over de hele linie zien we dat het aantal maatregelen dat men treft ter besparing van zoetwater een zeer lichte stijging toont. Het gemiddeld aantal maatregelen is 5,8 (+0,2 t.o.v. 2018). Een meerderheid neemt zes maatregelen of meer (58%). Het aantal mensen dat geen enkele maatregel neemt om zoetwater te besparen is gelijk gebleven met de vorige meting, een aanzienlijke minderheid van 6%.

Tabel 6.2 Gedrag rondom maatregelen rondom maatregelen ter besparing van zoetwater:

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Aantal maatregelen genomen			
0	6%	6%	12%
1	3%	3%	6%
2	4%	5%	7%
3	7%	8%	12%
4	10%	10%	14%
5	12%	14%	20%
6	16%	15%	12%
7	13%	14%	9%
8	13%	11%	5%
9	9%	9%	2%
10	5%	4%	
11	2%	2%	
Gemiddelde	5,8	5,6	4,1

Figuur 6.3 Gedrag(sintentie) rondom maatregelen ter besparing van zoetwater

Vraag: Hieronder staat een aantal maatregelen die u zou kunnen treffen in geval van droogte en zoetwatertekort. Geeft u aan of u dit: niet heeft gedaan en niet van plan bent; niet heeft gedaan en wel van plan bent; gedaan heeft. Mocht u bijvoorbeeld geen tuin/auto/bad et cetera hebben, antwoordt u dan "niet van toepassing".

Basis: alle respondenten

In 2018 zijn er twee maatregelen toegevoegd, welke destijds niet vergeleken konden worden. In deze meting is dat wel het geval. Het gemiddeld aantal maatregelen is vrij stabiel gebleven ten opzichte van 2018. De opties die zijn toegevoegd zijn 'kraanwater niet onnodig laten lopen' en 'geen zwembadje opzetten in de tuin. De eerste wordt veelvuldig gedaan, de tweede slechts door de helft. Dat kan er ook mee te maken hebben dat überhaupt niet iedereen de mogelijkheid heeft een zwembad op te zetten en dat sowieso al niet zou doen.

De top 3 van vaakst genomen zoetwater besparende maatregelen blijven gelijk, namelijk: het niet onnodig laten lopen van kranen (84%), besparen van water bij de toiletdoorspoeling (75%) en met eenzelfde percentage: de auto even niet wassen en maatregelen om water bij het afwassen of wassen te besparen (73%). Ook water besparen bij de persoonlijke hygiëne (minder watergebruik bij douche of bad) en bij bewatering van de tuin zijn populaire handelingsperspectieven die tussen de zes en zeven op de tien Nederlanders zeggen te treffen bij droogte en een zoetwatertekort. Waarbij meer mensen aangeven water te besparen door korter te douchen of niet in bad te gaan. In 2018 was dit al gestegen ten opzichte van 2016; die stijgende lijn lijkt door te zetten.

Een wat kleinere, maar nog altijd aanzienlijke groep geeft aan in dat geval regenwater op te vangen met een regenton en vervolgens hergebruiken (41%). Relatief het minst vaak is regenwater uit de sloot benut om de tuin mee te sproeien (25%), maar deze maatregel is wel vaker genomen dan 2018 (+3%). Goed om daarbij te benoemen dat deze optie sterk afhankelijk is van de aanwezigheid van deze mogelijkheid.

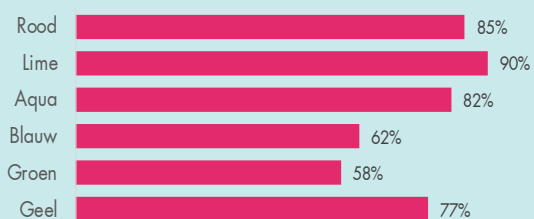
Qua communicatie advies zou een reminder volstaan zodra het aan de orde is, omdat voor veel maatregelen geldt: bijna iedereen doet het al. Enkele maatregelen kunnen extra activatie gebruiken, omdat deze stabiel maar ook nog relatief laag zijn. Dit zijn: regenton in de tuin (41%) geen zwembad opzetten (51%) en een waterbesparend filter of douchekop gebruiken (59%).

Naar gebied zien we enkele kleine verschillen, wat een verandering is ten opzichte van 2018 waar er geen verschil zichtbaar was. Zo geven bewoners buiten evacuatiegebieden vaker aan van plan te zijn de waterbespaarknop op de wc en een waterbesparend filter of douchekop te gaan gebruiken. Bij deze laatste maatregel geven inwoners van evacuatiegebieden juist vaker aan dat ze helemaal niet van plan zijn dit te gebruiken. Geïnformeerden geven bij de meeste maatregelen aan deze al te hanteren. Bij vier maatregelen is er geen verschil in groepen, namelijk aangaande douche, bad en wasmachineverbruik en het water uit de sloot halen om de tuin mee te sproeien. In 2018 gold dit enkel voor het wasmachine en vaatwasser gebruik.

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

Gekeken naar het gedrag zien we opvallende verschillen per leefstijl. Opvallend in de zin dat er grote verschillen zijn. Het is namelijk niet zo gek dat rood, lime en aqua aangeven minder vaak of korter te douchen. Dit zijn de leefstijlen die zich bewust zijn van de urgentie van klimaatverandering. Geel is hierbij een opmerkelijke uitschieter, omdat klimaatverandering een ver van hun bed show is.

Maatregelen in geval van droogte en zoetwatertekort: Minder vaak of korter douchen

7. WATERKWALITEIT

KERNPUNTEN

- Waardering van de kwaliteit van zowel grond- als oppervlaktewater blijft stabiel
- Merendeel van mensen denkt dat de kwaliteit van het Nederlandse water hetzelfde is gebleven, toch stijgt het aandeel mensen dat meent dat de kwaliteit is verslechterd.
- Inwoners buiten evacuatiegebieden denken vaker dat de kwaliteit is verbeterd, dan inwoners van evacuatiegebieden.
- Merendeel Nederlanders toont zich in kennis en gedrag bewust van stoffen die via het riool het oppervlakte- en/of grondwater vervuilen.
- Incongruentie kennis en gedrag met name ten aanzien van schoonmaakmiddelen.
- Kennisniveau over waterkwaliteit blijft stabiel.
- Nederlanders redelijk goed op de hoogte van oorzaken en gevolgen vervuiling van grond- en oppervlaktewater, maar kennislacunes blijven.

“De kwaliteit van het water in Nederland is een van de beste op de wereld, maar er zijn stoffen die we er niet uit kunnen krijgen zoals restanten van medicijnen enzovoort, daar maak ik me wel zorgen over.”

Een respondent in het onderzoek, als reactie op de vraag “Als u denkt aan het waterbeheer / watermanagement in Nederland, welke gevoelens, gedachten of associaties komen dan bij u op?”.

WAARDERING VAN DE KWALITEIT VAN ZOWEL GROND- ALS OPPERVLAKTEWATER BLIJFT STABIEL

De waardering van de huidige kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in Nederland toont stabiliteit. De eigen perceptie van de kwaliteit is vergelijkbaar met voorheen, met een kleine toename van het aantal personen dat het als 'zeer goed' beschouwt. Bij grondwater is dit +6% ten opzichte van 2016, voor oppervlaktewater is dit +3% ten opzichte van 2016. Ongeveer een kwart heeft hierover een neutraal oordeel en slechts 1 op de 100 een (zeer) negatief oordeel. De minderheid die het antwoord schuldig moet blijven, is nog verder gedaald ten opzichte van 2018.

Tabel 7.1 Perceptie huidige kwaliteit grond- en oppervlaktewater

Kwaliteit van het	2020	2018	2016
grondwater	n=2201	n=1971	n=1060
Zeer slecht	1%	1%	0%
Slecht	3%	3%	2%
Niet slecht, niet goed	21%	23%	25%
Goed	57%	57%	54%
Zeer goed	13%	11%	7%
Weet niet	5%	6%	11%

Kwaliteit van het	2020	2018	2016
oppervlaktewater	n=2201	n=1971	n=1060
Zeer slecht	1%	1%	1%
Slecht	5%	5%	3%
Niet slecht, niet goed	27%	26%	28%
Goed	54%	55%	52%
Zeer goed	8%	6%	5%
Weet niet	5%	7%	10%

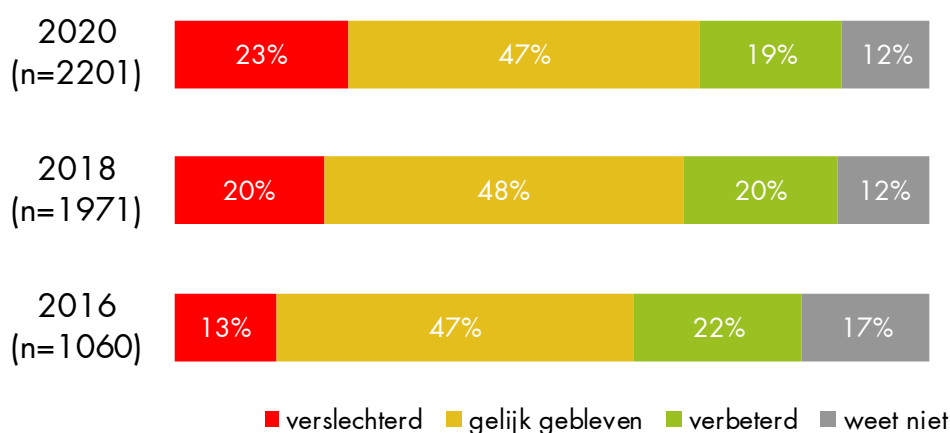
Vraag: Hoe is het volgens u gesteld met de kwaliteit van het <grondwater> <oppervlaktewater> in Nederland? Basis: alle respondenten

Naar gebied of geïnformeerdeheid over regionaal waterwerkzaamheden zijn er geen verschillen zichtbaar.

MERENDEEL MENSEN DENKT DAT DE KWALITEIT VAN HET NEDERLANDSE WATER HETZELFDE IS GEBLEVEN, TOCH STIJGT HET AANDEEL MENSEN DAT MEENT DAT DE KWALITEIT IS VERSLECHTERD

Hoewel de perceptie van de *huidige* waterkwaliteit stabiel is gebleven, zien we in de beeldvorming dat men de indruk heeft dat deze in de afgelopen jaar achteruit is gegaan. Kijken we naar de perceptie van Nederlanders over de ontwikkeling van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in de afgelopen vijf jaar dan denkt - in lijn met de vorige meting - bij beide watertypen relatief de grootste groep (respectievelijk 47% en 39%) terecht dat deze gelijk is gebleven. Opvallend is de stijging van de groep die van mening is dat de waterkwaliteit is verslechterd (significante toename bij zowel grond- en oppervlaktewater: +3% t.o.v. 2018). Deze stijging lijkt met name te komen door de afname in het aantal mensen dat denkt dat de waterkwaliteit is verbeterd. Er lijkt langzamerhand een negatiever beeld van de kwaliteit te ontstaan.

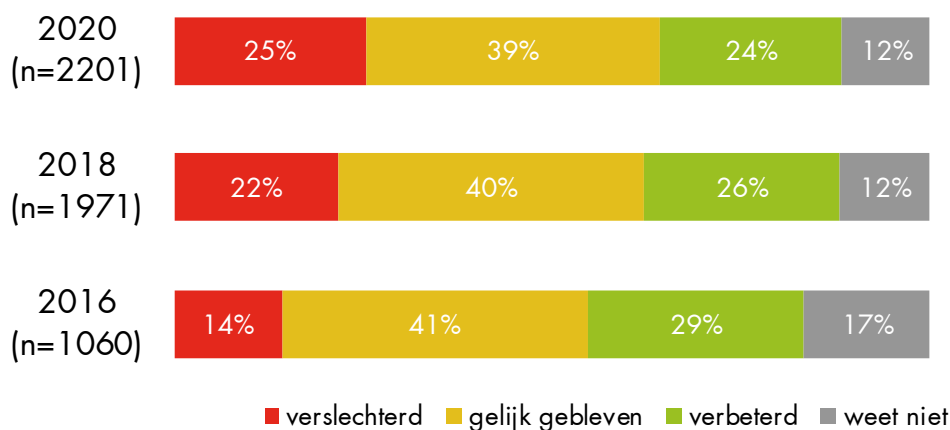
Figuur 7.1 Perceptie ontwikkeling kwaliteit grondwater

Vraag: Hoe denkt u dat de kwaliteit van het Nederlandse grondwater zich de laatste 5 jaar heeft ontwikkeld? De kwaliteit van het grondwater is:

Basis: alle respondenten

Figuur 7.2 Perceptie ontwikkeling kwaliteit oppervlaktewater

Vraag: Hoe denkt u dat de kwaliteit van het Nederlandse oppervlaktewater zich de laatste 5 jaar heeft ontwikkeld? De kwaliteit van het oppervlaktewater is:

Basis: alle respondenten

INWONERS BUITEN EVACUATIEGEBIEDEN DENKEN VAKER DAT DE KWALITEIT IS VERBETERD, DAN INWONERS VAN EVACUATIEGEBIEDEN

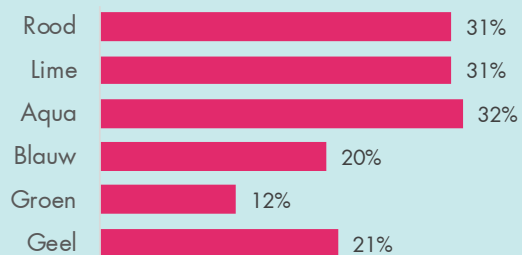
Ten opzichte van de vorige meting in 2018, waarbij de resultaten identiek waren, zien we in deze meting wel verschillen naar gebied. Ten aanzien van de kwaliteit van grondwater geven inwoners buiten evacuatiegebieden significant vaker aan dat ze menen dat de kwaliteit verbeterd is (22% t.o.v. 18% in evacuatiegebieden). Hetzelfde geldt voor de perceptie van de kwaliteit van het oppervlaktewater, waarbij 28% van inwoners buiten evacuatiegebieden denkt dat dit verbeterd is, tegenover 23% van de mensen die wonen in evacuatiegebieden.

Ook zien we verschillen tussen personen die wel of niet zijn geïnformeerd over waterwerken. Zo geven de geïnformeerden significant vaker aan dat de kwaliteit van het oppervlaktewater is verslechterd (28% t.o.v. 22% niet-geïnformeerd). Voor het oppervlaktewater geldt het omgekeerde, daar denken geïnformeerden vaker dat de kwaliteit is verbeterd (34% t.o.v. 23%), terwijl niet-geïnformeerden significant vaker aangeven dat deze gelijk is gebleven (41% t.o.v. 31% geïnformeerden).

PEIL PER WATERLEEFSTIJL

De perspectieven op de kwaliteit van drinkwater zijn verdeeld. Hoewel de kwaliteit gelijk is gebleven, tonen rood, lime en aqua zich aanzienlijk sceptischer over de kwaliteit ten opzichte van de andere leefstijlen. Wel heeft het grootste aandeel dit antwoord juist (binnen alle leefstijlen).

Hoe denkt u dat de kwaliteit van het Nederlandse grondwater zich de laatste 5 jaar heeft ontwikkeld? Verslechterd

MERENDEEL NEDERLANDERS TOONT ZICH IN KENNIS EN GEDRAG BEWUST VAN STOFFEN DIE VIA HET RIOOL HET OPPERVLAKE- EN/OF GRONDWATER VERVUILEN

Het algemeen publiek is een aantal zaken voorgelegd en eerst gevraagd hoe vaak ze deze zaken door het toilet, de gootsteen of de wasbak spoelen. Vervolgens is gevraagd of deze zaken volgens hen al dan niet vervuilend zijn.

Het Nederlands publiek blijkt, net als bij voorgaande metingen, behoorlijk goed op de hoogte te zijn van welke zaken belastend zijn voor het oppervlakte- en/of grondwater wanneer deze door het riool gespoeld worden. Gemiddeld weet men 11 van de 16 voorgelegde zaken correct te beantwoorden. 82% heeft de helft of meer (9 van de 16 of meer) juist en meer dan de helft (61%) heeft driekwart van de stellingen of meer (12 van de 16 of meer) correct beantwoord. Dit is vergelijkbaar met de meting in 2018, hoewel het gemiddelde licht is gedaald.

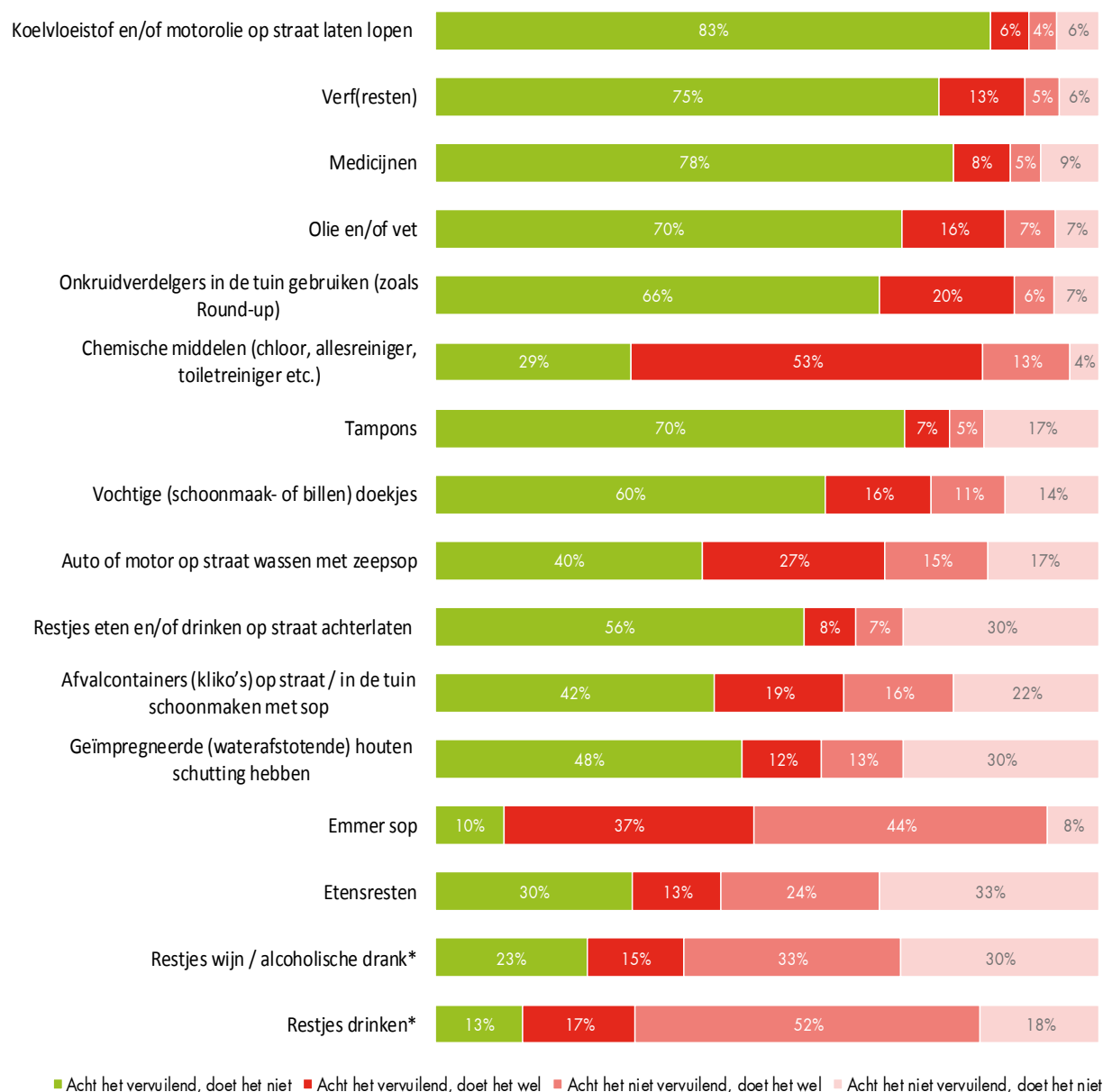
Tabel 7.2 Kennis m.b.t. vervuiling van het oppervlakte- en/of grondwater via het riool

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Aantal goede antwoorden			
0	3%	3%	4%
1	0%	0%	0%
2	1%	1%	1%
3	1%	1%	1%
4	2%	1%	2%
5	2%	2%	2%
6	3%	1%	4%
7	3%	2%	8%
8	3%	3%	11%
9	5%	5%	14%
10	8%	7%	21%
11	9%	11%	23%
12	14%	14%	7%
13	15%	16%	2%
14	24%	23%	0%
15	6%	8%	0%
16	1%	2%	0%
Gemiddelde	11,2	11,5	9,0

INCONGRUENTIE KENNIS EN GEDRAG MET NAME TEN AANZIEN VAN SCHOONMAAKMIDDELEN

Figuur 7.3 geeft de resultaten weer van het verschil tussen kennis en gedrag. Hierbij is zichtbaar gemaakt welk percentage van de mensen bijvoorbeeld wél weet dat een stof vervuilend is, maar dit alsnog gebruikt. Zo zijn er vier categorieën te onderscheiden. Dit geeft inzicht in de incongruentie tussen kennis en gedrag.

Figuur 7.3 Incongruentie tussen kennis en gedrag m.b.t. gebruik vervuilende stoffen in het oppervlakte- en/of grondwater via het riool

*Vraag: Hieronder nogmaals deze zaken. Sommige stoffen kunnen niet, of alleen tegen hoge kosten, uit het rioolwater gezuiverd worden. Hierdoor komen deze stoffen weer in het oppervlakte- en/of grondwater terecht. Welke van deze zaken worden volgens u in de rioolwaterzuivering niet weggezuiverd en kunnen dus het oppervlakte- en/of grondwaterwater vervuilen? Niet-vervuilende zaken zijn met een * gemarkeerd.*

Basis: alle respondenten exclusief niet van toepassing en bij gedrag exclusief weet niet

Kijken we eerst naar kennis dan blijkt het leeuwendeel van het publiek bekend met de vervuilende aard van de stoffen koelvloeistof of motorolie, verfresten, onkruidverdelgers, olie en/of vet, medicijnen en tampons en spoelt dit dan ook niet door via het riool; tussen de 66% en 83%.

Ongeveer driekwart weet dat het wegspoelen van vast afval (tampons, vochtige doekjes) vervuilend is. Wat minder mensen, maar nog altijd de meerderheid, weten dat de auto, motor en/of klike op straat wassen met sop, het achterlaten van etensresten op straat en het hebben van een geïmpregneerde houten schutting in de tuin vervuilend zijn. Deze resultaten zijn overwegend vergelijkbaar met de meting in 2018.

Tegelijkertijd leven er een aantal misvattingen:

- Enerzijds ziet een minderheid twee specifieke vervuilende stoffen aan voor niet-vervuilend. Dit geldt voor een emmer sop (52%) en etensresten (57%).
- Anderzijds ziet nog een behoorlijk deel niet-vervuilende stoffen aan voor vervuilend: ruim een derde denkt dat restjes alcohol vervuilend zijn (38%) en ongeveer een derde denkt dat restjes drinken vervuilend zijn (30%).

Bij de voorgelegde items geeft een minderheid van tussen de 5% en de 13% aan het niet te weten, uitgezonderd het hebben van een geïmpregneerde houten schutting waar 21% geen idee heeft of dit al dan niet vervuilend is (niet in grafiek getoond).

Kijken we naar de resultaten voor het zelf gerapporteerd gedrag is het van belang te beseffen dat dit waarschijnlijk een onderschatting van het werkelijke percentage in de populatie is aangezien het optreden van sociale wenselijkheid bij zelf gerapporteerd gedrag nooit geheel is uit te sluiten.

Het zelf gerapporteerd gedrag is over het algemeen redelijk congruent met de kennis: stoffen die men percipieert als vervuilend (ongeacht of deze perceptie correct is) worden naar eigen zeggen minder vaak in en om het huis gebruikt of weggespoeld dan als niet vervuilend gepercipieerde stoffen. De groep mensen die vervuilende stoffen door het riool spoelt of op de bodem achterlaat, is veelal kleiner of (ongeveer) gelijk aan de groep mensen die deze stoffen percipieert als niet-vervuilend of dit niet weet. Het beeld varieert echter wel aanzienlijk tussen stoffen onderling.

De top drie opvallendste incongruenties tussen kennis en gedrag zijn:

- Het gebruik en doorspoelen van chemische middelen zoals chloor, allesreiniger, toiletreiniger etc. in huis: 53% weet dat dit vervuilend is, terwijl ze dit zelf doen.
- Een emmer sop gebruiken en wegspoelen: 37% doet dit terwijl men weet dat dit vervuilend is.
- Auto of motor op straat wassen: 27% weet dat dit vervuilend is maar doet dit wel.

Om vervuiling door chemische middelen (met name schoonmaakmiddelen) te beperken is het van belang de kennis hierover te vergroten én daarbij een gemakkelijk alternatief te bieden, voor dit 'ingebakken' gedrag.

Figuur 7.4 Ontwikkeling van incongruentie tussen kennis en gebruik vervuilende stoffen in het oppervlakte- en/of grondwater via het riool

Vraag: Hieronder nogmaals deze zaken. Sommige stoffen kunnen niet, of alleen tegen hoge kosten, uit het rioolwater gezuiverd worden. Hierdoor komen deze stoffen weer in het oppervlakte- en/of grondwater terecht. Welke van deze zaken worden volgens u in de rioolwaterzuivering niet weggezuiverd en kunnen dus het oppervlakte- en/of grondwaterwater vervuilen? Niet-vervuilende zaken zijn met een * gemarkeerd.

Het percentage geeft het aandeel weer van mensen die weten dat de stof vervuilend is, maar deze alsnog gebruiken. Hierbij geldt, hoe hoger het percentage, hoe groter de incongruentie tussen kennis en gedrag. Deze grafiek wijkt af van de weergave die in 2018 is gebruikt.

Basis: alle respondenten exclusief niet van toepassing en bij gedrag exclusief weet niet

Kijken we naar ontwikkelingen in de tijd, dan zien we in de kennis en het gedrag met betrekking tot vervuilende stoffen enkele opvallende verschillen tussen de metingen. Vanwege de overzichtelijkheid benoemen we met name de verschuiving ten opzichte van de meting in 2018. Door aanpassingen van

sommige antwoordcategorieën volstaan we hier met het benoemen van de grote(re) opvallendheden binnen de identieke voorgelegde stoffen: medicijnen, verf(resten), emmer sop, etensresten, auto of motor op straat wassen met zeepsop, afvalcontainers op straat / in de tuin schoonmaken met sop, geïmpregneerde houten schutting hebben, restjes eten en/of drinken op straat achterlaten, onkruidverdelgers als Round-up in de tuin gebruiken.

Gekeken naar incongruentie tussen kennis over vervuilende stoffen en het zelf gebruiken daarvan, zijn de twee meest opvallende verschuivingen in de tijd:

- Het gebruik van chemische middelen zoals chloor, allesreiniger, toiletreiniger etc. in huis toont een lichte afname ten opzichte van 2018 (-6%). Deze afname kan betekenen dat de biologisch afbreekbare alternatieven van deze middelen meer gebruikt worden.
- Het gebruik van onkruidverdelgers in de tuin laat vergeleken met 2018 eenzelfde afname zien, namelijk -6%. Dit kan te maken hebben met het nieuws over middelen als Round-up, welke in Nederland halverwege 2019 in opspraak raakte vanwege het bestandsdeel glysofaat. Gezondheidsorganisatie WHO oordeelde dat deze stof waarschijnlijk kankerverwekkend is.

KENNISNIVEAU OVER WATERKWALITEIT BLIJFT STABIEL

Om nader inzicht te krijgen in het kennisniveau rondom waterkwaliteit is een quiz met twaalf stellingen voorgelegd, net zoals bij de andere waterthema's.

Het kennisniveau van het algemeen Nederlands publiek over waterkwaliteit blijft stabiel. De groep die geen enkele vraag goed heeft beantwoord, is gelijk gebleven met 4%. Het gemiddeld aantal goede antwoorden is ook zo goed als hetzelfde (van 6,9 naar 6,8).

Tabel 7.3 Kennis waterkwaliteit: verdeling naar aantal goede antwoorden

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Aantal goede antwoorden			
0	4%	4%	8%
1	1%	2%	2%
2	2%	2%	3%
3	4%	4%	5%
4	6%	5%	7%
5	10%	9%	11%
6	14%	12%	19%
7	18%	17%	14%
8	17%	17%	13%
9	13%	16%	10%
10	8%	9%	5%
11	3%	4%	1%
12	1%	1%	0%
Gemiddelde	6,8	6,9	5,8

Het kennisniveau over waterkwaliteit is aanmerkelijk groter dan het kennisniveau over zoetwaterbeschikbaarheid en wat kleiner dan het kennisniveau over wateroverlast. Dat is terug te zien in hoeveel Nederlanders minimaal de helft of driekwart van de stellingen over waterkwaliteit correct

beantwoorden. Zo geeft bijna driekwart (74%) bij minimaal de helft (6 van de 12 of meer) van de stellingen over waterkwaliteit het juiste antwoord.

NEDERLANDERS REDELIJK GOED OP DE HOOGTE VAN OORZAKEN EN GEVOLGEN VERVUILING VAN GROND- EN OPPERVLAKTEWATER, MAAR KENNISLACUNES BLIJVEN

In tabel 7.4 zijn de dertien stellingen weergegeven met het percentage dat hierbij het goede of foute antwoord gaf, of aangaf dit niet te weten. De tabel is gesorteerd van stellingen die men het vaakst goed heeft tot stellingen die men het minst vaak goed heeft.

Uit deze tabel valt af te lezen dat Nederlanders tamelijk goed op de hoogte zijn van oorzaken van vervuiling van het oppervlaktewater (zoals chemische onkruidverdelgers en microplastics) en de gevolgen daarvan: tussen de 60% tot 81% geeft het goede antwoord bij de stellingen hierover. Dit kennisniveau is stabiel gebleven.

De kennis is het grootst over het effect van het "rioldoorspoelgedrag" van mensen op de kosten voor rioolwaterzuivering en het effect van chemische bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater op de waterkwaliteit: bijna driekwart geeft hierbij het goede antwoord. Uitzondering hierop zijn stellingen over de negatieve effecten van medicijnresten op de waterkwaliteit. Hoewel een meerderheid weet dat dat het doorspoelen van medicijnen schadelijk is, geeft ook een derde aan hier geen antwoord op te kunnen geven. Daar lijkt een kennishiaat te zitten.

Hetzelfde geldt voor de minieme aanwezigheid van blauwalg of ziekmakende bacteriën in Nederlandse zwembaden, ook een derde blijft dit antwoord schuldig. Ten opzichte van de vorige metingen is dit vrijwel gelijk gebleven.

Net als bij de kennisvragen bij de andere waterthema's ligt het kennisniveau van inwoners van evacuatiegebieden en niet- evacuatiegebieden dicht bij elkaar in de buurt.

Tabel 7.4

Kennis over kwaliteit en belasting van grond- en oppervlaktewater

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Doordat mensen van alles door het riool spoelen, stijgen de kosten voor rioolwaterzuivering			
Goed	83%	85%	78%
Fout	7%	5%	6%
Weet niet	10%	9%	16%
Microplastics zijn een steeds grotere oorzaak van watervervuiling			
Goed	80%	78%	67%
Fout	7%	5%	7%
Weet niet	14%	17%	26%
Chemische onkruidverdelgers (zoals Round-up) gebruikt in de tuin komen via grondwater in het oppervlaktewater terecht en kunnen zo de waterkwaliteit aantasten			
Goed	79%	81%	75%
Fout	8%	6%	7%
Weet niet	13%	13%	18%
Voor het gebruik van chemische onkruidverdelgers zijn goede alternatieven beschikbaar zoals branden, hete lucht en heet water			
Goed	69%	68%	
Fout	12%	12%	
Weet niet	19%	20%	
Hoe meer planten en dieren in het water, hoe lager de kwaliteit van het water			
Goed	67%	69%	67%
Fout	18%	16%	15%
Weet niet	15%	15%	19%
In het oppervlaktewater in Nederland zitten medicijnresten die er niet door rioolwaterzuivering uitgehaald kunnen worden			
Goed	64%	64%	54%
Fout	13%	11%	13%
Weet niet	23%	26%	33%
Doordat mensen medicijnen en/of chemicaliën door het riool spoelen, raken sommige waterdieren misvormd			
Goed	59%	60%	54%
Fout	12%	11%	13%
Weet niet	29%	29%	34%
Meststoffen uit de landbouw komen tegenwoordig nauwelijks meer in het oppervlaktewater terecht			
Goed	46%	49%	42%
Fout	27%	25%	29%
Weet niet	27%	26%	29%
Het professioneel gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen (door bijv. de landbouw) is verboden			
Goed	44%	38%	36%
Fout	34%	39%	35%
Weet niet	22%	23%	29%
Ruim 90% van de zwemlocaties in Nederland bevat geen ziekmakende bacteriën of blauwalgen			
Goed	41%	40%	48%
Fout	33%	33%	24%
Weet niet	27%	28%	27%
Reukloos oppervlaktewater is van betere kwaliteit dan stinkend oppervlaktewater			
Goed	30%	31%	27%
Fout	33%	32%	31%
Weet niet	37%	37%	41%
Watervervuiling door zware metalen en giftige stoffen uit de industrie is de afgelopen tientallen jaren sterk toegenomen			
Goed	30%	28%	31%
Fout	49%	46%	40%
Weet niet	22%	25%	29%
Het gebruik van chemische onkruidverdelgers door consumenten is verboden			
Goed	28%	37%	39%
Fout	53%	42%	39%
Weet niet	18%	22%	22%

Vraag: Hieronder volgt een korte quiz met een aantal stellingen rondom de kwaliteit van het Nederlandse oppervlaktewater. Geef aan of de stelling volgens u waar of niet waar is. Gok niet: er is een "weet niet" optie. Deze kunt u gebruiken als u het antwoord echt niet weet.

Basis: alle respondenten

KWALITEIT VAN DRINKWATER

Naast de perceptie van kwaliteit van grond- en oppervlaktewater is er ook specifiek gekeken naar de kwaliteit van drinkwater. Het kennisniveau rondom drinkwater is met behulp van verschillende vragen in kaart gebracht. Naast een korte quiz met zes stellingen (vergelijkbaar als de quiz bij wateroverlast en beschikbaarheid zoetwater) kregen respondenten een vraag voorgelegd over het gemiddeld dagelijks drinkwatergebruik per persoon.

Betreft de quizvraag zijn er veel wijzigingen gedaan. Er is daarbij een afweging gemaakt waarbij de inhoud van de quiz (met de kennis van nu) van groter belang werd geacht dan de mate van vergelijkbaarheid. In tabel 7.6 zijn de resultaten te zien per stelling. In de beschrijving bij de tabel worden de wijzigingen nader beschreven. Hoewel we alsnog kunnen spreken over een toename of afname in het kennisniveau ten aanzien van drinkwater, is het goed om te beseffen dat de uitvraag naar deze kennis is gewijzigd.

Wat opvalt in de resultaten, is dat het aantal goede antwoorden gestegen is onder het Nederlands publiek. Het gemiddelde van goede antwoorden laat een licht stijgende lijn zijn, waarbij men gemiddeld genomen de helft van de vragen goed beantwoordt. Bijna drie kwart geeft hierbij drie of meer goede antwoorden.

Tabel 7.5 Aantal goede antwoorden drinkwaterkennis

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Aantal goede antwoorden			
0	4%	5%	6%
1	6%	9%	13%
2	17%	23%	22%
3	29%	33%	34%
4	33%	23%	22%
5	11%	7%	4%
6	1%	1%	
Gemiddelde	3,2	2,8	2,7

Tabel 7.6 Kennis rondom drinkwater

	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
Kraanwater voldoet overal in Nederland aan strenge kwaliteitseisen			
Goed	88%		
Fout	7%		
Weet niet	6%		
Wie kraanwater wil besparen, moet vooral korter douchen want dat maakt het grootste verschil			
Goed	78%	75%	72%
Fout	13%	14%	15%
Weet niet	9%	10%	13%
Kraanwater is milieuvriendelijker dan flessenwater			
Goed	72%	72%	67%
Fout	14%	14%	18%
Weet niet	14%	14%	15%
Iedere Nederlander heeft zelf invloed op de kwaliteit van de bronnen (rivier- grond- en duinwater) waar drinkwater van wordt gemaakt			
Goed	49%	52%	49%
Fout	29%	29%	29%
Weet niet	22%	19%	22%
Het Nederlandse kraanwater bevat chloor			
Goed	45%	39%	17%
Fout	35%	42%	67%
Weet niet	20%	19%	16%
Flessenwater wordt veel meer gecontroleerd op kwaliteit dan kraanwater			
Goed	60%		
Fout	21%		
Weet niet	18%		

Vraag: Hieronder volgt een korte quiz met een aantal stellingen rondom het drinkwater in Nederland. Geef aan of de stelling volgens u waar of niet waar is. Gok niet: er is een "weet niet" optie. Deze kunt u gebruiken als u het antwoord echt niet weet. In 2020 zijn er veel wijzigingen geweest in deze quiz. Enkel de opties 'kraanwater is milieuvriendelijker dan flessenwater' en 'iedere Nederlander heeft zelf invloed op de kwaliteit van de bronnen (rivier- grond- en duinwater) waar drinkwater van wordt gemaakt' zijn vergelijkbaar gebleven.

Basis: alle respondenten

Gekeken naar de specifieke stellingen, zien we dat men over het algemeen goed weet dat het kraanwater in Nederland aan strenge kwaliteitseisen voldoet. Ruim drie kwart is hiervan op de hoogte. Hetzelfde geldt voor het feit dat kraanwater milieuvriendelijker is dan flessenwater. Qua gedrag weet ook een ruime meerderheid dat korter douchen een groot verschil maakt in de besparing van kraanwater. Daarentegen is nog niet iedereen ervan op de hoogte dat het Nederlandse kraanwater geen chloor bevat, minder dan de helft geeft aan dit te weten. De eigen invloed op de kwaliteit van waterbronnen waar drinkwater van wordt gemaakt wordt onderschat, een derde geeft onterecht aan dat er geen sprake is van eigen invloed.

Verder komt uit de resultaten naar voren dat mensen het gemiddelde dagelijkse drinkwaterverbruik per persoon ook anno 2020 nog fors onderschatten: een ruime meerderheid (59%) denkt dat dit tussen de 20 en de 100 liter per dag is. Een minderheid van 8% weet dat dit 120 liter per dag is. Vergeleken met 2018 is dit percentage gelijk gebleven. Voorts geven circa twee op de tien aan het niet te weten.

Tabel 7.7 Kennis gemiddeld dagelijks drinkwaterverbruik per persoon

<i>Drinkwatergebruik per persoon per dag</i>	2020 n=2201	2018 n=1971	2016 n=1060
20 liter	10%	12%	12%
40 liter	16%	17%	18%
60 liter	13%	15%	13%
80 liter	10%	9%	11%
100 liter	9%	9%	8%
120 liter	8%	8%	9%
140 liter	4%	4%	4%
160 liter	3%	3%	2%
180 liter	2%	1%	1%
200 liter	2%	2%	1%
Weet niet	23%	21%	22%

Vraag: Hoeveel liter kraanwater gebruikt de gemiddelde Nederlander per dag? Denk hierbij aan het kraanwater om te drinken, koken, douchen, badderen, (af)wassen en het toilet door te spoelen. Maar ook om de plantjes binnen én in de eventueel aanwezige tuin water te geven.

Basis: alle respondenten

Inwoners van evacuatiegebieden lijken net wat vaker het watergebruik te overschatten, een klein maar significant (ten opzichte van de inwoners buiten evacuatiegebieden) deel denkt dat dit 160 liter of meer is.

MarketResponse
Data ▸ Insights ▸ Consultancy

Rapport in opdracht van Ons Water

leer **ons water** kennen

Ons Water is een samenwerkingsverband van: Waterschappen, waterbedrijven, watermusea, Rijkswaterstaat, provincies, gemeentes, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Unie van Waterschappen, Vewin, VNG en IPO.